



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



FASCYNACJE ZAKŁĘTE W NAUCE I BIZNESIE

rok szkolny 2008/2009
semestr pierwszy

Scenariusze zajęć z przedsiębiorczości

FASCYNACJE ZAKŁĘTE
W NAUCE I BIZNESIE

NIB

Ogólnopolski program
podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych
w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych
i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów

www.naukaibiznes.pl

Lider projektu



Partner projektu





Scenariusz lekcji 1 i 2

Człowiek przedsiębiorczy filarem gospodarki rynkowej

Uczniowie podczas zajęć zostaną zaznajomieni z istotą przedsiębiorczości, poznają różnorodne podejścia do definiowania tego słowa oraz rolę przedsiębiorczości w dzisiejszych realiach rynkowych. Jednym z celów zajęć będzie ukazanie uczniom postaw, zachowań oraz cech charakterystycznych dla osoby określanej jako przedsiębiorcza. Uczniowie poznają słabe i mocne strony osobowości, które warto pielęgnować lub ograniczać.

CELE do zrealizowania na zajęciach:

- × Uczniowie definiują cechy człowieka przedsiębiorczego oraz określają, co dzięki tym cechom potrafi człowiek przedsiębiorczy.
- × Uczniowie wskazują na postawy i umiejętności osoby przedsiębiorczej, oceniają słabe i mocne strony własnej osobowości.
- × Uczniowie, posługując się przykładami, oceniają działania innych pod kątem działań i zachowań przedsiębiorczych.

OPIS LEKCJI

Uczniowie, wykazując się własną inicjatywą i kreatywnością, dokonują próby odnalezienia własnej recepty na stworzenie wizerunku człowieka przedsiębiorczego, a przykłady podane przez nauczyciela pomagają im w tym zadaniu. Samoocena, której zostaną poddani, ma również uzmysłwić im, na jakim etapie bycia osobą przedsiębiorczą znajdują się obecnie.

POTRZEBNY CZAS

Dwie godziny lekcyjne.

MATERIAŁY

1. Ćwiczenie „Moje słabe i mocne strony w byciu osobą przedsiębiorczą”,
2. Ćwiczenie „Kto najlepiej sprawdziłby się w roli przedsiębiorcy?”,
3. Test osobowości F. i M. Littauer.

WYKORZYSTANE POMOCE DYDAKTYCZNE

- × RZUTNIK MULTIMEDIALNY
- × PLATFORMA E – LEARNINGU
- × FLIPCZART MAGNETYCZNY



PRZEBIEG LEKCJI

Nauczyciel prezentuje uczniom pierwszą część wiedzy dotyczącej tematu lekcji. Wykorzystany materiał umieszczony zostaje również w formie wykładu na platformie e-learningu. Treść znajduje się poniżej.

Przedsiębiorczość jest bardzo pożyteczną właściwością ludzi, którzy muszą żyć i gospodarować we współczesnym świecie, na którym panuje gospodarka rynkowa, w której działalność gospodarcza, polegająca na produkcji i wymianie (zakup-sprzedaż), odbywa się żywiłowo, wykonywana przez wiele podmiotów rywalizujących (konkurujących) ze sobą. Przy czym gospodarka ta jest coraz bardziej powszechna (objęta procesem globalizacji) i nierozdzielna (objęta procesem integracji). Taka gospodarka wymaga od ludzi dużej przedsiębiorczości.

Przedsiębiorczość to zdolność i umiejętność dobrego gospodarowania we wszelkich działaniach, w jakich się uczestniczy.

Szczególnie przedsiębiorcze powinny być działania człowieka związane z pracą w gospodarstwie domowym i w działalności gospodarczej, zarówno w charakterze pracownika na różnych stanowiskach, jak i w charakterze przedsiębiorcy (prowadzącego działalność gospodarczą). W sferze gospodarczej przedsiębiorczość pozwala na podjęcie i prowadzenie działalności lub na twórcze uczestniczenie w niej. To ludzie przedsiębiorczy podejmują i rozwijają działalność gospodarczą, a także wyróżniają się sukcesami.

Cechy osoby przedsiębiorczej

Przedsiębiorczym człowiekiem jest ta osoba, która osiąga na rynku sukces. Można powiedzieć, że przedsiębiorczość jest w pewnej mierze wrodzoną dyspozycyjnością psychiczną, jak też nabytą w wyniku nauki umiejętnością. Tak jak w innych dziedzinach życia ludzkiego największe sukcesy odnosi ta jednostka, która jest uzdolniona naturalnie, a jednocześnie posiada określone umiejętności zdobyte poprzez naukę oraz towarzyszącą nauce praktykę. Tą ostatnią rozumiemy jako zbieranie kolejnych doświadczeń w trakcie działalności rynkowej.

Wiedza

Osoba posiadająca znanie przedsiębiorczości musi posiadać niezbędną wiedzę o terenie swojego przyszłego działania, a zarazem wiedzę o rynku. Następnie musi poznać realia materiałowe, finansowe oraz psychospołeczne obejmujące ten wycinek rodzajowy rynku, który ma się stać terenem jej działania.



Dynamizm działania

Drugą niezbędną cechą składową przedsiębiorczości jest dynamizm działania. Ludzie dzielą się, co łatwo zauważyć, na osoby aktywne, inicjatywne, poszukujące nowych rozwiązań w sposobach uprawiania czegoś, wykonywania lub posługiwania się czymś. Jednakże obok osób o takiej cesze zauważamy ludzi biernych, obawiających się ryzyka płynącego z inicjatywy w dążeniu do zmian w poszukiwaniu bardziej optymalnych rozwiązań. Ludzie bierni mogą być dobrymi wykonawcami poleceń innych osób, jeśli osoby te wezmą ryzyko powodzenia danego przedsięwzięcia na własny rachunek. Osoby zaliczane do biernych pragną wysoce ustabilizowanego trybu życia, określonego schematu powtarzających się zachowań. Boją się nowości, a w warunkach niepewności co do przyszłości - popadają w popłoch. W skrajnych przypadkach osoby bierne nie mogą być wykonawcami prac i działań, które wciągają ich do współdziałania nawet w niewielkim ryzyku.

Zrównoważenie intelektualne i emocjonalne

Trzecią cechą, która wyróżnia przedsiębiorcę i jest związana z zachowaniem przedsiębiorczym jest zrównoważenie intelektualne i emocjonalne. Cecha ta niejako wyważa bogactwo skojarzeń myślowych, z których wyłaniają się pomysły do działań. Otóż istnieją osoby, które charakteryzuje tzw. gonitwa myśli. Polega ona na tym, że osoba taka wprawdzie posiada mnóstwo pomysłów opartych na oryginalnych skojarzeniach, jednakże żadnego z nich nie potrafi opracować bardziej dokładnie. Nawet wartościowe pomysły porzuca w fazie wstępnego opracowania i poszukuje lepszych.

Zdolność przewodzenia i współpracy z innymi ludźmi

Czwartą cechą przedsiębiorczości jest zdolność przewodzenia i współpracy z innymi ludźmi. Jest to ważna cecha dość widocznie rozróżniająca ludzi. Zdolność lub umiejętność przewodzenia ludziom oraz ich organizowania musi towarzyszyć umiejętności współpracy. Umiejętność przewodzenia bez towarzyszącej cechy zwanej umiejętnością współpracy z innymi ludźmi nie zapewnia zachowania pożądanego w przedsiębiorczości. Tworzy ona bowiem zachowanie, które określa człowieka jako despotę, dyktatora. Działalność rynkowa wymaga od przedsiębiorcy cierpliwości i okazywania życzliwości w nazywaniu i utrzymywaniu kontaktów z innymi osobami działającymi na rynku.

Odwaga

Piątą cechą jest odwaga. Przedsiębiorczość związana jest z ryzykiem, a ryzyko z odwagą jego podejmowania. Odwaga wzmacnia wolę sukcesu u przedsiębiorcy. Można dużo wiedzieć o dobrze zapowiadającym się interesie, a posiadać dostatecznie dużo obaw, aby danego przedsięwzięcia nie podjąć. Oczywiście żaden sprawny w działaniu przedsiębiorca nie wyzbywa się wszystkich obaw. Chodzi jednak o to, aby żywione obawy nie przybrały charakteru obsesji. Należy pamiętać, że w działalności gospodarczej na rynku nie ma przedsięwzięć nie zawierających w sobie żadnego ryzyka.



Pewność siebie

Szóstą cechą przedsiębiorcy jest pewność siebie. W zachowaniu rynkowym, które charakteryzuje duża liczba kontaktów interpersonalnych zarówno w obrębie zespołu tworzącego przedsiębiorstwo, jak też zewnętrznych - osoba, która posiada wiedzę rynkową, jest dynamiczna, zrównoważona emocjonalnie, dysponuje "techniką" rozmowy, gestu, uśmiechu, zjednująca do siebie ludzi, musi być pewna siebie. Przede wszystkim przedsiębiorca w rozmowie z innymi osobami nie może okazać przypadkowym gestem, drżeniem głosu, itp., że nie jest całkowicie pewny swojej propozycji lub podjętego działania. Następnie pewność siebie można wykazać uzasadniając propozycję działania lub samo działanie dostatecznie przekonywującą informacją statystyczną, wyliczeniem finansowym. Takie zachowanie budzi zaufanie partnerów z zewnątrz, współpracowników oraz osób przyglądających się z boku.

Ambicja

Następną cechą jest ambicja, która pokazuje, że dana osoba posiada dobrze opracowany plan życiowy, zna cel swoich dążeń oraz wie, do jakich osiągnąć jest zdolna. W języku socjologicznym mówi się, że osoba posiada określone ambicje zawodowe, życiowe, itp.

Asertywność

Zachowanie asertywne pozwala na konkretne i zdecydowane wyrażanie swoich uczuć, przekonań i myśli oraz komunikowanie chęci i potrzeb innym ludziom bez narzucania im własnej woli i naruszania ich praw. To słowo na pewno wielu wydaje się nowe, niektórzy słyszą je po raz pierwszy i dlatego na tej cesze skupimy się szczególnie, gdyż jest bardzo ważna i potrzeba jej zrozumienia wydaje się konieczna. Wykorzystamy więc przykład:

Pewnego dnia Zuzanna przyszła do szkoły trochę wcześniej, aby powtórzyć lekcje. Nagle zjawiła się przy niej jej koleżanka Ania i poprosiła ją, żeby dała odpisać jej zadanie domowe z matematyki. Ania poczuła się niepewnie, gdyż nad tym zadaniem spędziła cały wczorajszy wieczór. Wiedziała, że nauczycielka zadała bardzo trudne zadanie i kto je zrobi dostanie szóstkę. Wiedziała również, że to koleżanka pierwsza zgłosi się do odpowiedzi, gdyż była bardziej przebojowa i potrafiła się przebić. Jednak nie odmówiła Ani i zrezygnowana podała jej swój zeszyt.

Zuzanna nie potrafiła odmówić koleżance, ważniejsza bowiem wydała jej się Ania i ich przyjaźń, niż obrona swoich praw i wyrażenie własnego zdania. Nie potrafiła powiedzieć „nie” i bronić swoich praw do dobrej oceny, na którą to ona zasłużyła.

Ani Zuzanna, ani Ania nie zachowały się asertywnie. Zuzanna nie potrafiła odmówić koleżance nawet wbrew swoim poglądom, natomiast Ania nie potrafiła wczuć się w rolę koleżanki i zdać sobie sprawę z tego, że to ona zasłużyła na nagrodę, a swoim zachowaniem krzywdzi ją i ich „niby” przyjaźń.

Nauczyciel prosi uczniów, aby wypełnili test osobowości, który znajduje się na stronie internetowej – kod dostępu: <http://www.logos.warszawa.pl/test/>



Test:

Czy jesteś przedsiębiorczy/przedsiębiorcza?

- 1) Czy jesteś osobą otwartą i łatwo nawiązujesz znajomości?
 - a) Tak.
 - b) Zazwyczaj.
 - c) Nie.
- 2) Czy koleżanki i koledzy uważają, że można na tobie polegać?
 - a) Tak, zawsze.
 - b) Zazwyczaj.
 - c) Nie.
- 3) Jeśli rodzice proszą cię o załatwienie ważnej sprawy wymagającej kontaktu z nieznanymi ci osobami,:
 - a) przyjmujesz polecenie z ochotą.
 - b) próbujesz im wytłumaczyć, że nie dasz sobie rady, ale jeśli nalegają - zgadzasz się
 - c) odmawiasz, usprawiedliwiając się, że ważne sprawy powinni załatwiać sami.
- 4) Czy interesowałeś się założeniem młodzieżowego konta w banku?
 - a) Tak, sprawdzałem oferty banków, (albo) Mam takie konto w banku.
 - b) Czasami myślę o własnym koncie.
 - c) Nie.
- 5) Czy lubisz się dokształcać?
 - a) Tak.
 - b) Czasami (to zależy od dziedziny).
 - c) Nie.
- 6) Czy masz wrażenie, że rozpira cię energia i wciąż jesteś zajęty (nauką, pomocą w domu, pracą itd.)?
 - a) Tak, liczba spraw powoduje, że ciągle brak mi czasu.
 - b) Czasami.
 - c) Nie, bardzo często się nudzę.
- 7) Czy myślałeś o samodzielnym zarabianiu?
 - a) Tak, mam mnóstwo pomysłów.
 - b) Czasami.
 - c) Nie.
- 8) Czy kiedykolwiek pracowałeś (niezależnie od rodzaju pracy i charakteru zatrudnienia)?
 - a) Tak - w trakcie roku szkolnego i wakacji.
 - b) Tak – dorywczo w czasie wakacji.
 - c) Nie
- 9) Czy jesteś pomysłowy?
 - a) Tak.
 - b) Czasami.
 - c) Nie.
- 10) Czy myślałeś o założeniu własnej firmy?
 - a) Tak, mam już nawet koncepcję.
 - b) Czasami myślę o własnym biznesie, ale jeszcze nie wiem, co to mogłoby być.
 - c) Nie.



11) Czy lubisz być odpowiedzialny za coś ważnego (w domu, szkole, gronie przyjaciół)?

- a) Tak, często biorę na siebie odpowiedzialność.
- b) Nie unikam odpowiedzialności, ale nie lubię brać na siebie takiej.
- c) Nie, bo nie opłaca się być odpowiedzialnym za cokolwiek.

12) Czy czynisz jakieś postanowienia i je realizujesz?

- a) Tak, często.
- b) Czasami je podejmuję i staram się realizować.
- c) Niczego nie postanawiam, (albo) Postanawiam, ale brak mi chęci na realizację.

13) Czy racjonalnie wydajesz swoje kieszonkowe?

a) Tak - zawsze.

b) Czasami.

c) Nie.

14) Czy oszczędzasz pieniądze?

a) Tak.

b) Staram się.

c) Nie.

15) Czy interesowałeś się domowym budżetem?

a) Tak.

b) Trochę.

c) Nie.

16) Czy wiesz, ile twoi rodzice wydają miesięcznie na opłacenie rachunków?

a) Tak.

b) Mniej więcej.

c) Nie.

17) Czy interesowałeś się kiedykolwiek, jak należy wypełniać formularze, deklaracje o wysokości dochodu?

a) Tak.

b) Trochę.

c) Nie.

18) Kiedy rodzice polecają ci zrobić zakupy,:

a) wstępujesz do kilku sklepów, analizujesz ceny i wybierasz najlepsze, a przy tym jak najtańsze produkty.

b) wchodzisz do jednego sklepu (do którego cię skierowano), ale zwracasz uwagę na cenę i jakość każdego produktu.

c) kupujesz, co ci kazano, w najbliższym sklepie, bez względu na markę.

19) Czy lubisz coś organizować (np. różnego typu wyjazdy szkolne, imprezy)?

a) Tak, bardzo.

b) Czasami (zależy, co i z kim).

c) Nie.

20) Jeśli coś ci się nie powiedzie (jakieś zadanie, projekt, sprawdzian),:

a) zachęca cię to do bardziej intensywnej pracy i poprawy.

b) nie martwisz się, ale starasz się wyciągnąć wnioski na przyszłość.

c) nie obchodzi cię to.

Punkcja: Za zaznaczenie odpowiedzi: a - 2 punkty b - 1 punkt c - 0 punktów



RAZEM liczba punktów:

ODPOWIEDZI

28-40 punktów Jesteś osobą przedsiębiorczą. Twoje działania zmierzają w dobrym kierunku. Pamiętaj jednak, że trzeba się stale doskonalić oraz gromadzić doświadczenia. Jeżeli nie porzucasz na dotychczasowych osiągnięciach i będziesz się nadal rozwijał, będziesz miał szansę zajmować w przyszłości odpowiedzialne stanowisko lub założyć własną firmę.

14-27 punktów Masz zadatki na osobę przedsiębiorczą, musisz jednak działać aktywniej i wykazywać większą inwencję. Nie pozwalaj, by ogarnęła cię apatia, nie zniechęcaj się do działania. To ty powinieneś mobilizować swoją rodzinę czy znajomych do działania, nie zaś oni ciebie. Spróbuj przyjąć na siebie nieco więcej odpowiedzialności za siebie i innych.

0-13 punktów Jeżeli zamierzasz zostać osobą przedsiębiorczą, musisz popracować nad swoim charakterem. Nie stój z boku. Musisz wziąć los we własne ręce i nie czekać, aż zauważą cię inni. Sukces łatwiej odnoszą osoby otwarte na świat, nieobawiające się kontaktu z innymi ludźmi, znające realia codziennego życia i umiejące myśleć o własnej przyszłości. Jeśli spróbujesz zmienić swoje podejście do życia - na pewno ci się uda!

Po zakończeniu testu nauczyciel omawia typy osobowości i prosi uczniów o krótką dyskusję na temat słabych i mocnych stron swojej osobowości, które również pomagają lub przeszkadzają w byciu osobą przedsiębiorczą.

Typ osobowości	Opis zachowań
Sangwinik	typ silny, zrównoważony, ruchliwy - entuzjastyczny, szczery, przyjazny, otwarty, lubi przebywać z ludźmi, żyje teraźniejszością, łatwo przebacza i zapomina nieprzyjemne fakty, łatwo dostosowuje się do zmiennych warunków życia, ma wiele pomysłów, reaguje gwałtownie, emocjonalnie, trudno mu zakończyć rozpoczęte dzieło, szybko „gaśnie”, zniechęca się, lubi mówić o sobie
Flegmatyk	typ silny, zrównoważony, powolny - spokojny, opanowany, uparty, dobry doradca i słuchacz, wierny i uczciwy przyjaciel, wyraża jedynie przemyślane opinie, nie uzewnętrznia swych uczuć, nie dąży do żadnych zmian w życiu, potrafi pracować wytrwale, niechętnie angażuje się w przedsięwzięcia
Choleryk	typ silny, niezrównoważony - posiada dużą energię życiową, gwałtowny, wybuchowy, szybki, odważny, lubi działać w sposób planowy i przemyślany, jest praktyczny, nie chce przyznać się do popełnionych błędów, choć ich żałuje, podejmuje decyzje za siebie i innych
Melancholik	typ słaby - powolny, lubi pozostawać w cieniu

Odwołanie do programu
podniesienia poziomu kompetencji uczniów
w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych
i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów





wydarzeń, nastrojowy z przewagą nastrojów ponurych, trudno podejmuje decyzje, podejrzliwy - łatwo go obrazić, ma bogatą, uczuciową, artystyczną duszę, głęboko analizuje zjawiska i sytuacje, wierny przyjaciel, chętnie poświęcający się dla innych

Nauczyciel przechodzi do kolejnego ćwiczenia:

Kto według Ciebie jest osobą przedsiębiorczą: Antek, Kamil, Michał, Kasia, czy może każde z nich? Jak myślisz, która z tych osób miałaby największe szanse na powodzenie w prowadzeniu własnej firmy i dlaczego?

1. Antek : „Nie potrafię prawidłowo rozplanować swojego czasu, zwłaszcza gdy mam do zrobienia wiele ważnych rzeczy nie zawsze wystarcza mi na wszystko czasu, często też skupiając się na rzeczach najważniejszych zapominam o tych mniej ważnych, co skutkuje zaległościami”.
2. Kamil: „Jestem ambitny, uparcie dążę do wyznaczonego sobie celu, nie lubię działań schematycznych, staram się wykazać niekonwencjonalnością i nowatorstwem, ale w granicach zdrowego rozsądku. Jestem opanowany, potrafię myśleć racjonalnie, także w sytuacjach trudnych. Potrafię być obiektywny, staram się myśleć pozytywnie i nie popełniać ponownie raz popełnionego już błędu. W takim przypadku analizuję, co było przyczyną oraz wyciągam wnioski z danego zdarzenia. Nie uważam się ani za lepszego ani gorszego od innych. Sądzę, że każdy ma swoją dziedzinę, w której jest lepszy od innych”.
3. Michał: „Jestem osobą bardzo ostrożną, boję się angażować w nowe zadania, najchętniej słuchałbym innych i wykonywał ich polecenia. Kiedyś chciałbym zostać urzędnikiem i mieć jasno wyznaczone przez kogoś cele do zrealizowania”.
4. Kasia: „Nie boję się nowych wyzwań, nie lubię monotonii w życiu, lubię podejmować ryzyko, ale staram się je jak najbardziej zminimalizować. Umiem walczyć ze stresem i pokonywać problemy życia codziennego. Nie toleruję jednak osób, które są nieuczciwe wobec mnie i innych, gdyż uczciwość to dla mnie podstawa w kontaktach”.

A teraz kilka ćwiczeń dla uczniów, które pomogą ocenić zachowanie w ważnych sytuacjach życiowych i wyciągnąć wnioski na temat własnego „ja”.



„CZY POTRAFIĘ RADZIĆ SOBIE W TRUDNYCH SYTUACJACH?”

Ćwiczenie 1.

„MAM PROBLEM”

Najpierw pomyśl o konkretnym problemie lub sytuacji stresowej, której doświadczyłeś

w ostatnim roku (np. problemy w szkole, kłopoty z rodziną, wypadek).

Opisz krótko ten problem.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Następnie odpowiedz na poniższe pytania związane z opisaną przez Ciebie sytuacją. Podkreśl za każdym razem jedną z odpowiedzi TAK lub NIE. Pomimo wątpliwości decyduj się zawsze tylko na jedną odpowiedź. Unikaj podkreślania obu.

1. Czy kiedy ten problem się pojawił myślałeś o nim, jak o czymś groźnym?

TAK NIE

2. Czy próbowałeś o wszystkim zapomnieć?

TAK NIE

3. Czułeś, że czas wszystko zmieni i jedyne, co możesz zrobić to czekać?

TAK NIE

4. Wyładowałeś swoją złość, przygnębienie na innych?

TAK NIE

5. Starasz się w ogóle nie myśleć o problemie?

TAK NIE

6. Myślałeś, że o wyniku i tak zadecyduje los?

TAK NIE

7. Trzymałeś się z dala od ludzi?

TAK NIE

8. Pragnąłeś, aby problem sam zniknął lub w jakikolwiek sposób sam się zakończył?

TAK NIE

9. Straciłeś nadzieję, że problem można rozwiązać?

TAK NIE

KLUCZ DO TWOICH ODPOWIEDZI

Jeśli częściej zaznaczałeś odpowiedź TAK to oznacza, że problemy, stesy kosztują Cię bardzo wiele. Przeanalizuj jeszcze raz swoje odpowiedzi i zastanów się, czy nie mógłbyś zmienić przynajmniej częściowo swojego nastawienia do problemów, traktując trudne sytuacje jako wyzwania, a nie zagrożenia. Wnioski ze swoich przemyśleń zapisz poniżej.

WNIOSKI Z ĆWICZENIA

.....



.....
.....
.....
.....
.....

Przeczytaj poniższe stwierdzenia i porównaj ze swoim podejściem do sytuacji problemowych. Może zgodzisz się z niektórymi stwierdzeniami i zmienisz przynajmniej częściowo swój sposób radzenia sobie z trudnościami.

CZAS „LECZY RANY”, ALE NIE ROZWIĄDUJE PROBLEMÓW. MY SAMI MUSIMY IM STAWIĆ CZOŁA.

NIEROZWIĄZANE PROBLEMY I TAK PRZYPOMNĄ O SOBIE. NIE DADZĄ O SOBIE ZAPOMNIEĆ.

ZŁOŚĆ, PRZYGNĘBIENIE MUSISZ ROZŁADOWAĆ, ALE NIGDY NA INNYCH OSOBACH. STARAJ SIĘ POLEPSZYĆ NASTRÓJ W INNY SPOSÓB.

INNI LUDZIE MOGĄ CI POMÓC W ROZWIĄZANIU PROBLEMU CHOCIAŻBY POKAZUJĄC CI TE STRONY, KTÓRE TY POMIJASZ W SWOIM MYŚLENIU.

TO, ŻE STARASZ SIĘ NIE MYŚLEĆ O PROBLEMIE NIE ZNACZY, ŻE ON PRZESTAŁ ISTNIEĆ.

TO PRAWDA, ŻE PRZYPADEK CZASAMI NAM MOŻE POMÓC. NIE MOŻNA JEDNAK ZDAĆ SIĘ TYLKO NA ŚLEPY LOS. WARTO SAMEMU STARAĆ SIĘ KONTROLOWAĆ PRZEBIEG ZDARZEŃ.

CZY POTRAFIĘ DZIAŁAĆ PLANOWO?

Ćwiczenie 2.

„PLANOWANIE”

Dobry plan działania to połowa sukcesu. Jeśli będziesz wiedział, co robić, będziesz spał spokojnie.

Sprawdź, czy potrafisz odpowiedzieć na następujące pytania.

1. Czy potrafisz oszacować swoje osobiste wydatki na najbliższy rok?
2. Jak się one mają do pieniędzy, jakie planujesz uzyskać (kieszonkowe, dodatkowa praca)?
3. W jakim stopniu Twoje plany pokrywają się z przewidywaniami Twojej żony (męża)?



Jeśli udzielenie odpowiedzi na te pytania nie sprawiło Ci kłopotu, z pewnością przekonałeś się już, że planowanie bardzo ułatwia nam życie i masz wprawę w sporządzaniu różnych planów.

Wielu ludzi jednak trudno przekonać do planowania. Uważają oni, że planowanie to marnowanie czasu, że życie i tak przyniesie to, co ma przynieść. Ci, którzy tak myślą wcale nie są dzięki temu szczęśliwsi. Zwykle zastępują planowanie zamartwianiem się problemami, które dotyczą ich w momentach trudnych do przewidzenia. Sprawia to, że są one odbierane tym bardziej jako bolesne i niezasłużone.

Masz do wyboru :

PLANOWAĆ albo **ZDAĆ SIĘ NA LOS**

Jeśli **ZDAJESZ SIĘ NA LOS** kolejność zdarzeń jest następująca :

KŁOPOTY - ZAMARTWIANIE SIĘ - RÓŻNE (często przypadkowe) REAKCJE

Czego można oczekiwać ?

PRZYPADKOWE PORAŻKI I SUKCESY POWODUJĄ, ŻE CZUJEMY SIĘ CORAZ BARDZIEJ ZAGUBIENI, TRACIMY KONTROLĘ NAD WŁASNYM ŻYCIEM I POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA.

Jeśli starasz się **PLANOWAĆ SWOJĄ PRZYSZŁOŚĆ**, twoje korzyści są następujące :
PLANOWANIE POZWALA NA ROBIENIE BŁĘDÓW NA PAPIERZE, A NIE W ŻYCIU. (co jest mniej bolesne)

PLANOWANIE ZMUSZA DO MYŚLENIA STRATEGICZNEGO. (czujesz, że masz większą kontrolę, sytuacje rzadziej Cię zaskakują)

PLANOWANIE POMAGA USTALIĆ NASTĘPNY KROK. (masz poczucie, że wiesz, co masz zrobić)

Nigdy nie żałuj czasu na dobre zaplanowanie swoich działań.

PLANOWANIE POWODUJE, ŻE LEPIEJ KONTROLUJESZ SWOJE DZIAŁANIA. (często zdarza się, że chcemy dobrze, ale wychodzi źle; dzięki planowaniu wiesz, czego się trzymać i twoje działania są spójne i konsekwentne, co powoduje, że sukces staje się bardziej prawdopodobny).

PLANOWANIE MOŻE UCHRONIĆ CIĘ PRZED KATASTROFĄ. (jeśli podejmujesz działania dopiero, gdy jest naprawdę źle, możesz już nie mieć wystarczająco dużo czasu na obronę; planowanie pozwala przewidzieć nadchodzące kłopoty i daje potrzebny ci czas).

PLANOWANIE UŁATWIA CI POROZUMIEWANIE SIĘ W SPRAWACH DOTYCZĄCYCH FIRMY (łatwiej ci opisać planowane przedsięwzięcie, gdy starasz się o kredyt; wiesz, jak informować klientów o ofercie swojej firmy itd.)

PAMIĘTAJ! PLANOWANIE

Spróbuj zrobić krótki plan na kolejny rok.



Scenariusz lekcji 3 i 4

Podstawowe mierniki i źródła informacji gospodarczej

Cele do zrealizowania na zajęciach:

- × Wymienić podstawowe mierniki gospodarcze i źródła informacji gospodarczej,
- × Opisać, co określają mierniki PKB i PNB,
- × Określić rolę Internetu, badań ankietowych, roczników statystycznych,
- × Wskazać zmiany, jakie nastąpiły w strukturze gospodarki Polski w ostatnich latach.

Potrzebny czas:

Dwie godziny lekcyjne

Materiały:

- × Materiały do wykładu,
- × Roczniki statystyczne,
- × Zadania

WYKORZYSTANE POMOCE DYDAKTYCZNE

- × RZUTNIK MULTIMEDIALNY
- × PLATFORMA E – LEARNINGU
- × FLIPCZART MAGNETYCZNY

Przebieg lekcji:

Nauczyciel rozpoczyna zajęcia od zaznaczenia roli, jaką odegrały w Polsce przemiany po 1989 roku.

Przemiany w Polsce po 1989 r. przyczyniły się do wyjścia kraju z głębokiego kryzysu gospodarczego. Od 1992 r. notowany jest stały przyrost produkcji globalnej, a od 1994 r. stały wzrost produktu krajowego brutto (PKB). Do tej tendencji nawiązuje wzrost spożycia, którego tempo jest wyższe od wzrostu PKB i produkcji globalnej.

Produkcja globalna to miara wyrażająca wartościowo (w pieniądzach) lub ilościowo (w tonach, sztukach) wynik procesu produkcji i usług wytworzonych przez gospodarkę w określonym czasie (np. w ciągu roku).

PKB (produkt krajowy brutto) to miara określająca wartość (w pieniądzach) towarów, usług i inwestycji wytworzonych przez gospodarkę w określonym czasie (np. w ciągu roku). Dla porównania wartości PKB w różnych krajach przyjmuje się okres jednego roku i oblicza, ile PKB przypada na jednego mieszkańca.



Zanim nauczyciel przejdzie do dalszej części wykładu na temat mierników gospodarczych powinien wrócić do okresu transformacji systemowej w Polsce i zapytać uczniów, czy wiedzą cokolwiek na temat upadku gospodarki centralnie planowanej. Powinien w przystępny sposób wyjaśnić uczniom, co wydarzyło się w minionym okresie oraz przybliżyć tę tematykę w sposób zrozumiały i przejrzysty, pamiętając o tym, że uczniowie gimnazjów prawdopodobnie zupełnie nic nie wiedzą na ten temat. Oto prosta wersja, którą można wykorzystać w czasie lekcji:

Zmiany, jakie dokonały się w Polsce po 1989 roku noszą nazwę transformacji systemowej. Jest to proces przechodzenia od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej.

Czym jest gospodarka centralnie planowana?

Gospodarka centralnie planowana to taka, w której ogromną rolę odgrywa plan centralny

i centralne rozdzielanie zasobów. Dominuje państwowa własność środków produkcji, państwo zarządza przedsiębiorstwami, ustala ceny i płace, co oznacza całkowity brak konkurencji między przedsiębiorstwami. Cele gospodarcze są określane przez centralne planowanie, a w planie centralnym wyznaczone są cele produkcyjne i zasoby niezbędne do ich realizacji.

W praktyce system ten okazał się nieefektywny, a podstawowe wady systemu gospodarki planowanej to:

- * Tłumienie inicjatywy i przedsiębiorczości,
- * Hamowanie postępu technologicznego,
- * Braki towarowe na rynku,
- * Nadmierny rozrost biurokracji,
- * Słaba jakość oferowanych produktów, czego przyczyną był brak konkurencji,
- * Reglamentacja niektórych towarów (wprowadzone na stałe lub czasowo ograniczenie wolnego obrotu pewnymi dobrami lub towarami, spowodowane przeważnie niedostatkami tych dóbr lub towarów i koniecznością ich racjonowania) – kartki na mięso, buty, słodycze.

W tym momencie wykładu nauczyciel może zachęcić uczniów do oglądania w telewizji teleturnieju pt. „300% normy”, który przybliży te czasy i mógłby w doskonały sposób urozmaicić temat.



W 1990 roku został opublikowany i wprowadzony w życie program rządowy, zwany od nazwiska autora planem Balcerowicza (ówczesny wicepremier i minister finansów). Założeniami planu Balcerowicza były między innymi: prywatyzacja przedsiębiorstw, swobodne kształtowanie się cen na rynku, wymienialność złotego, swoboda wymiany międzynarodowej, wprowadzenie konkurencji (każdy mógł założyć własną działalność gospodarczą), stworzenie podstaw rynku kapitałowego (otwarcie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie).

Polska zaczęła więc przechodzić z systemu gospodarki centralnie planowanej w system gospodarki rynkowej. Główną cechą gospodarki rynkowej jest samoczynnie działający rynek lub mechanizm rynkowy, który stymuluje procesy gospodarcze.

Na początku nauczyciel może zapytać uczniów, czy słyszeli określenie Produkt Krajowy Brutto (PKB)?

Warto poprosić uczniów, aby powiedzieli, w jakim kontekście słyszeli to pojęcie.

Następnie na podstawie poniższego materiału nauczyciel przedstawia uczniom podstawową definicję PKB i omawia jej znaczenie.

Definicja 1 (PKB od strony tworzenia)

Produkt Krajowy Brutto (PKB) oznacza wartość rynkową wszystkich finalnych dóbr i usług produkowanych w kraju w danym okresie. Każda z części tej definicji ma istotne znaczenie:

- * wartość rynkowa to wartość danego dobra wyrażona za pomocą ceny rynkowej, czyli ceny, po jakiej dane dobro i usługa jest sprzedawane na rynku; PKB otrzymuje się więc mnożąc liczbę wytworzonych w gospodarce dóbr i usług przez cenę płaconą na rynku za każde z nich; niektóre dobra i usługi (np. dobra publiczne, takie jak bezpieczeństwo narodowe, czy państwowa opieka zdrowotna) nie posiadają ceny rynkowej; w takiej sytuacji są wliczane do PKB według kosztów ich wytworzenia;
- * dobra finalne to takie towary lub usługi, które są bezpośrednio sprzedawane odbiorcy końcowemu; przykładami takich dóbr są: chleb, masło, buty, czy usługa fryzjerska; mówiąc inaczej – dobra finalne nie są dalej przetwarzane, czy poddawane obróbce; są przeciwstawieniem dóbr pośrednich, czyli takich towarów i usług, które wykorzystuje się w dalszym procesie produkcyjnym; przykładem takiego dobra może być mąka wykorzystywana do produkcji chleba lub obudowa używana do montażu komputera; dobra pośrednie nie są wliczane do PKB, gdyż takie postępowanie prowadziłoby do ich wielokrotnego uwzględniania w rachunku; aby tego uniknąć używa się tzw. wartości dodanej, która w przypadku firmy oznacza różnicę między przychodem ze sprzedaży danego produktu a kosztami dóbr pośrednich poniesionymi na jego wyprodukowanie np. kosztami niezbędnych do jego wytworzenia materiałów i surowców; można to wyjaśnić na następującym przykładzie:



Przykład 1

Założmy, że cena masła w sklepie osiedlowym wynosi 3 zł. Aby ją wyprodukować mleczarnia zakupiła mleko od rolnika za 1 zł, opakowanie od producenta za 5 gr i zużyła energię za 45 groszy. Zarówno rolnik, jak i producent energii i opakowań wytworzyli wartość dodaną równą cenie, jaką otrzymali za swe towary (dla uproszczenia pomijamy poniesione przez nich nakłady pośrednie). Masło zostało sprzedane hurtowni za 2 zł, więc wartość dodana wytworzona przez mleczarnię to 50 groszy. Hurtownia sprzedała masło sklepowi, który zapłacił za nie 2,5 zł, a więc hurtownia wytworzyła 50 groszy wartości dodanej. Sklep sprzedając masło za 3 zł wytworzył kolejne 50 groszy wartości dodanej. Suma wartości dodanej wytworzonej na każdym etapie produkcji i sprzedaży (dla uproszczenia pomijamy podatki) jest więc równa cenie dobra finalnego ($1\text{zł}+5\text{gr}+45\text{gr}+50\text{gr}+50\text{gr}+50\text{gr} = 3\text{zł}$). Nie ma więc różnicy, którą z wartości weźmiemy do wyznaczenia PKB. Jeśli jednak chcielibyśmy wliczyć do PKB wartość towarów wytworzonych na każdym etapie produkcji i sprzedaży otrzymalibyśmy zupełnie inną kwotę ($1\text{zł}+5\text{gr}+50\text{gr}+2\text{zł} + 2,5\text{zł} + 3 \text{zł} = 8\text{zł}$), która wcale nie mówiłaby, jaka jest wartość wytworzonego masła.

- * do PKB wlicza się dobra wytworzone w kraju, a więc w ramach jego geograficznych granic; wobec tego do PKB będą wliczone towary i usługi wyprodukowane w kraju przez firmy zagraniczne, ale nie będą wliczone te dobra, które wytworzyły firmy polskie za granicą.
- * PKB obliczane jest w danym okresie (zazwyczaj kwartale lub roku), dlatego nie pokazuje, jakim bogactwem dysponuje dany kraj, lecz jaka jest wartość dóbr i usług wytworzonych tylko w tym przedziale czasowym (zagadnienie to zostanie omówionej szerzej w dalszej części).

PKB od strony tworzenia składa się z sumy wartości dodanej oraz podatków (pomniejszonych o dotacje) nałożonych na produkcję, gdyż pomniejszają one wartość dodaną wytworzoną przez przedsiębiorstwa.

Nauczyciel tłumaczy uczniom, że aby dana produkcja została wliczona do PKB musi mieć miejsce zawarcie rejestrowanej transakcji między nabywcą a sprzedawcą. W związku z tym PKB jest miarą, która nie uwzględnia całej produkcji gospodarki w danym okresie.

Część nie jest uwzględniana ze względu na brak takiej możliwości. Chodzi tu o produkcję, która, mimo iż tworzy wartość dodaną, nie jest nigdzie rejestrowana. To natomiast powoduje, że „ucieka” ona urzędowi statystycznemu.

(tutaj warto wspomnieć, że Urząd Statystyczny to jedno ze źródeł informacji gospodarczej i do tego tematu przejdziemy w drugiej części zajęć).



Główne typy produkcji, które nie są uwzględniane w PKB to:

- * produkty rolne, które są przeznaczane przez gospodarstwa rolne na zaspokojenie własnej konsumpcji lub są dalej wykorzystywane we własnej produkcji (np. mleko spożywane przez rolników i ich rodziny pochodzące od ich własnych krów, czy pasza produkowana z własnych upraw przeznaczana na karmę dla własnych zwierząt);
- * produkty wytworzone przez gospodarstwa domowe na swój własny użytek (np. stół zrobiony przez stolarza do własnego domu);
- * produkty wytworzone w ramach tzw. „szarej strefy”, czyli gospodarki nierejestrowanej; (np. usługi remontowe świadczone przez firmę budowlaną „na lewo” tzn. bez faktury).

Szczególnie istotna dla poprawnych rachunków PKB jest możliwość doszacowania produkcji „szarej strefy”.

Szara strefa (ang. 'gray market') - finansowy obszar zdrowej gospodarki państwa, którego dochody osiągane z produkcji nie zakazanej przez prawo są ukrywane w całości lub w części przed organami administracji państwowej, podatkowej, celnej itp. Z nieujawnionych dochodów nie można naliczyć podatku, więc budżet państwa nie ma możliwości wyegzekwowania tych pieniędzy.

Jako zjawisko społeczne łączy się z pracą "na czarno", która umożliwia wolność od świadczeń socjalnych. W Polsce często jest to sposób pracodawcy na obniżenie kosztów zatrudnienia, a dla pracownika - lepiej płatna lub jedyna możliwa do znalezienia praca. Pomimo, że pracodawca i pracownik są zainteresowani taką formą zatrudnienia, państwo na taki proceder nie pozwala ze względu na tracone w ten sposób korzyści.

Z drugiej strony, nie każda transakcja, mimo że jest rejestrowana, powinna być ujmowana

w PKB. Nie są w nim uwzględniane transakcje:

- * finansowe (np. zakup czy sprzedaż akcji na giełdzie), gdyż nie tworzą one żadnej wartości dodanej;
- * kupna i sprzedaży dóbr używanych (np. dwuletniego samochodu przez firmę) lub wyprodukowanych i sprzedanych we wcześniejszych okresach (np. zeszłoroczne zapasy firmy).
- *

Nauczyciel powinien wytłumaczyć uczniom, że PKB jest najszerzej stosowaną, ale nie jedyną miarą aktywności gospodarczej kraju. Na podstawie poniższych definicji omawia inne miary:

Produkt Narodowy Brutto (PNB): Jak wskazano wcześniej, do PKB wlicza się te dochody, które zostają uzyskane przez firmy i obywatele pracujących na terytorium danego kraju. Oznacza to, że wszystko, co zarobią polscy obywatele za granicą nie zostanie uwzględnione w naszym PKB. Z drugiej strony wliczymy do niego to, co firmy będące w posiadaniu zagranicznych inwestorów zarobią na naszym terenie. Produkt Narodowy Brutto bazuje na odmienniej koncepcji. Uwzględnia on tę



produkcję, która jest wytwarzana przez firmy będące w posiadaniu obywateli danego kraju. Dla przykładu, jeśli polska firma ma oddziały w Wielkiej Brytanii, ich dochody zostaną zaliczone do polskiego PNB, mimo że zostały uzyskane na terytorium innego kraju.

Zazwyczaj różnica między PKB i PNB nie jest zbyt duża. Co więcej, jeśli jest stabilna w czasie, nie ma wpływu na ocenę tempa rozwoju gospodarki danego kraju. Aby ocenić tempo wzrostu gospodarczego porównuje się bowiem dwie wielkości z różnych okresów, stąd przy stałej różnicy między PNB i PKB ocena tempa wzrostu będzie identyczna. Występują jednak przypadki, w których różnica między PKB i PNB jest bardzo istotna, gdyż duża część dochodu jest uzyskiwana z inwestycji zagranicznych. Taka sytuacja miała miejsce np. w Kuwejcie, gdzie przez wiele lat dochody ze sprzedaży ropy naftowej były lokowane w firmach mających swą siedzibę za granicą. Z drugiej strony PNB Irlandii jest zdecydowanie mniejszy niż PKB, gdyż kraj ten posiada na swym terenie wiele przedstawicielstw zagranicznych korporacji.

Szerzej używanym wskaźnikiem jest PKB głównie ze względu na jego większą wiarygodność spowodowaną mniejszym stopniem skomplikowania gromadzenia danych. W przypadku PKB urząd statystyczny musi bowiem gromadzić „jedynie” dane krajowe, zaś do wyznaczenia PNB potrzebuje również danych „zagranicznych”.

Produkt Narodowy Netto (PNN): Zarówno do PNB, jak i PKB wliczane są wszystkie dobra inwestycyjne zakupione przez przedsiębiorstwa, rząd i gospodarstwa domowe w danym okresie. Obie miary nie uwzględniają faktu, że część tego rodzaju dóbr zastępuje inne, już wykorzystywane w procesie produkcji, które trzeba wymienić.

Jeśli na przykład firma korzysta z maszyny do wycinania metalowych elementów nieprzerwanie od 10 lat maszyna w końcu się zepsuje, a firma będzie musiała kupić nową. Stara zaś zostanie oddana na złom. W wyniku tej wymiany w gospodarce wcale nie przybyła nowa maszyna, lecz została jedynie zastąpiona przez nową. Całkowicie odmienna jest sytuacja, w której firma kupuje tę samą maszynę do swojej nowej fabryki. Poszerza więc swoje zdolności produkcyjne, a gospodarka jest „bogatsza” o nową maszynę. Z punktu widzenia PKB i PNB obie sytuacje są nierozróżnialne: każda z tych miar jest powiększana w równym stopniu przez zakup maszyny mający na celu zastąpienie starej maszyny nową, jak i rozpoczęcie nowej produkcji. Produkt Narodowy Netto uwzględnia natomiast tę różnicę, gdyż jest pomniejszany o tzw. amortyzację, czyli utratę wartości środków trwałych (maszyn, urządzeń, środków transportu i budynków) wynikającą z ich eksploatacji. Im większa różnica między PNB a PNN, tym mniej środków trwałych jest „odtworzanych” w danym okresie.



Następnie nauczyciel mówi uczniom, że wszystkie miary dochodu w gospodarce (zarówno PKB, jak i PNB oraz PNN) zależą od poziomu cen, jaki ukształtuje się w gospodarce.

Stąd też sam poziom tych miar nie stanowi dobrego sposobu określania stanu rozwoju gospodarki. Zazwyczaj interesuje nas:

- * po pierwsze, nie to, jaki jest poziom produkcji, lecz jak szybko wzrasta w gospodarce;
- * po drugie, jak wzrosła produkcja w ujęciu realnym, czyli po wyeliminowaniu wpływu zmian cen.

Zadanie dla uczniów (uczniowie śledzą omawiane przez lektora scenariusze przypadków na platformie e-learningowej)

Ćwiczenie 1

Korzystając z poniższego materiału, omów powyższe zagadnienia kładąc szczególny nacisk na wyjaśnienie różnicy między nominalnym a realnym tempem wzrostu gospodarczego.

Założmy, że gospodarka produkuje jedynie ziemniaki i pomidory. W 1 roku wyprodukowano łącznie 200 kg ziemniaków i 200 kg pomidorów po odpowiednio 2 i 4 zł za kilogram. Stąd też PKB w 1 roku wyniósł: $PKB_1 = 200 \times 2 \text{ zł} + 200 \times 4 \text{ zł} = 1200 \text{ zł}$

Rozważmy teraz dwa scenariusze:

- * W 2 roku produkcja nie uległa zmianie, ale zmieniły się ceny: ziemniaki kosztowały nadal 2 zł, zaś pomidory podrożały do 5 zł. W efekcie PKB w tym roku wyniósł: $PKB_2 = 200 \times 2 \text{ zł} + 200 \times 5 \text{ zł} = 1400 \text{ zł}$

Jeśli podzielimy PKB z 2 roku przez PKB z 1 roku, odejmiemy 1 i pomnożymy razy 100% otrzymamy tempo wzrostu PKB - wielkość mówiącą nam o tym, o ile PKB wzrósł między poszczególnymi latami:

$$(PKB_2/PKB_1 - 1) \times 100\% = (1400 \text{ zł} / 1200 \text{ zł} - 1) \times 100\% = 16,6\%$$

- * W 2 roku ceny nie uległy zmianie, ale zmieniły się wielkości produkcji: wytworzono 250 kg ziemniaków i 225 kg pomidorów. W efekcie PKB w tym roku wyniósł: $PKB_2 = 250 \times 2 \text{ zł} + 225 \times 4 \text{ zł} = 1400 \text{ zł}$.

zaś tempo wzrostu PKB wyniosło tym razem:
 $(PKB_2/PKB_1 - 1) \times 100\% = (1400 \text{ zł} / 1200 \text{ zł} - 1) \times 100\% = 16,6\%$

Jak widać w obu scenariuszach tempo wzrostu PKB było identyczne. Jednak przyczyny wzrostu były całkowicie odmienne. W pierwszym przypadku wzrost wynikał jedynie ze zmian cen, w drugim zaś oznaczał rzeczywisty (lub inaczej - realny) wzrost produkcji. Oczywiście inna jest również ocena zmian zachodzących w gospodarce dla każdego



przypadków: w scenariuszu 1 widać, że tak naprawdę gospodarka nie wytworzyła nic więcej ponad to, co w poprzednim roku; w scenariuszu 2 natomiast widać wyraźnie, że gospodarka rzeczywiście się rozwija.

Podsumuj wnioski przedstawione w czasie 1 lekcji:

- * PKB jest miarą aktywności gospodarczej kraju, która wyznacza, jaka ilość dóbr i usług finalnych została wyprodukowana na terenie danego kraju w danym okresie
- * Nie wszystko co zostanie wyprodukowane wlicza się do PKB – na PKB składa się w rzeczywistości wartość dodana, czyli ta część wartości wyprodukowanych dóbr i usług, którą „dodano” na danym etapie produkcji
- * PKB nie jest miarą doskonałą; pewna część produkcji, która nie jest rejestrowana, nie wchodzi w jego skład;
- * Istnieje kilka możliwych definicji PKB, w zależności od tego, jak podchodzimy do jego obliczania;
- * Oprócz PKB istnieją również inne miary aktywności gospodarczej, jak np. Produkt Narodowy Brutto oraz Produkt Narodowy Netto;
- * Tempo wzrostu PKB (i innych miar) określa, jak szybko gospodarka się rozwija w danym okresie.

Nauczyciel przechodzi teraz do kolejnej części zajęć, dotyczących źródeł informacji gospodarczej . Jest to praca głównie z pomocą Internetu, w którym uczniowie przeglądają zawartość portali o tematyce gospodarczej, np. eGospodarka.pl .

Nauczyciel objaśnia również uczniom, jakim ważnym źródłem są roczniki statystyczne i zaprasza uczniów do odwiedzenia strony Głównego Urzędu Statystycznego, gdzie do pobrania jest Mały Rocznik Statystyczny.

W systemie publikacyjnym GUS-u roczniki statystyczne tworzą odrębną grupę wydawniczą pt. „Roczniki statystyczne”. Grupa ta dzieli się na 2 serie wydawnicze:

- * Roczniki zbiorcze
- * Roczniki branżowe

Roczniki zbiorcze prezentują zestaw tematyki z różnych dziedzin życia społecznego i gospodarczego; zawarte w nich informacje umożliwiają kompleksową ocenę poziomu życia społeczeństwa i stanu gospodarki kraju.

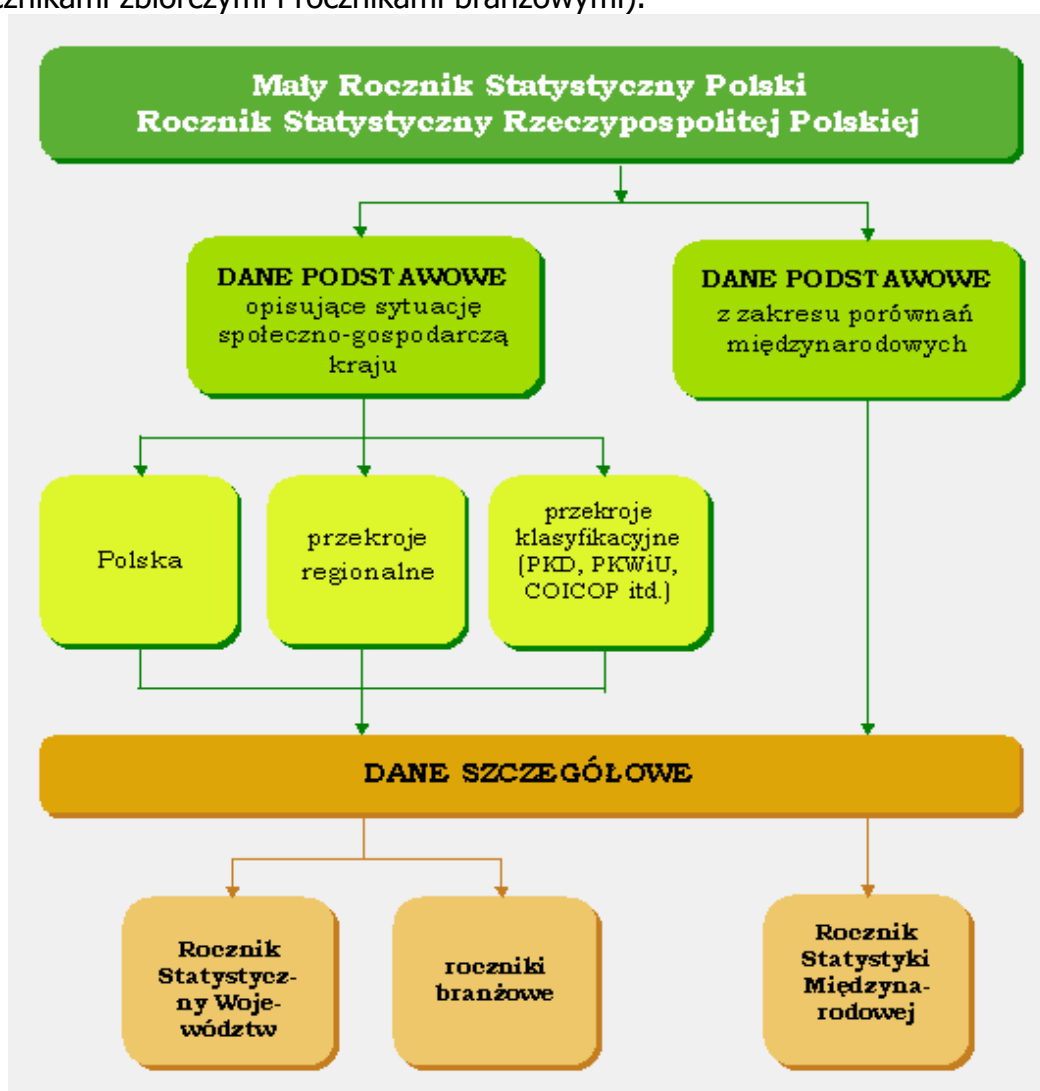
Podstawowe zbiorcze publikacje GUS-u to Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej (RSRP) i Mały Rocznik Statystyczny Polski (MRSP). Ich opracowaniem merytoryczno-redakcyjnym zajmuje się Wydział Publikacji Zbiorczych.

MRSP i RSRP to wydawnictwa zawierające podstawowe roczne dane statystyczne. Nie oznacza to, że są to wydawnictwo ubogie - wprost przeciwnie, RSRP przewyższa zakresem informacji niejedyn zagraniczny rocznik statystyczny. Zawierają one najistotniejsze dane niezbędne do scharakteryzowania poszczególnych dziedzin życia



społeczno-gospodarczego na pewnym szczeblu ogólności, umożliwiające jednak ocenę prezentowanego zjawiska. Nie zawierają one zatem szczegółowych informacji o danym zjawisku, gdyż nie taki jest ich cel.

Bardziej szczegółowe informacje roczne, będące zarazem uzupełnieniem i pogłębieniem tematyki prezentowanej w rocznikach, można znaleźć w innych publikacjach GUS, co ilustruje poniższy schemat (na przykładzie powiązań z innymi rocznikami zbiorczymi i rocznikami branżowymi).



Obok wymienionych wyżej roczników do serii „Roczniki zbiorcze” należą również:

- × Rocznik Statystyczny Województw (wydawany corocznie; prezentuje informacje statystyczne w przekrojach terytorialnych; opracowywany przez Wydział Statystyki Regionalnej Dep. Badań Regionalnych i Środowiska) oraz
- × Rocznik Statystyki Międzynarodowej (wydawany raz na 3 lata; prezentuje informacje z zakresu statystyki międzynarodowej; opracowywany przez Wydział Statystyki Międzynarodowej Dep. Analiz i Opracowań Zbiorczych).



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Roczniki branżowe to kolejna (obok roczników zbiorczych) seria wydawnicza w ramach grupy „Roczniki statystyczne”. Do tej serii należą wydawnictwa koncentrujące się na określonej dziedzinie statystyki. Wśród roczników branżowych są wydawane corocznie (roczniki: Przemysłu, Handlu Zagranicznego, Rolnictwa i Obszarów Wiejskich oraz Demograficzny) oraz co kilka lat (np. Rocznik Statystyczny Pracy - co 2 lata). Mogą one być uzupełnione wybranymi przekrojami terytorialnymi i porównaniami międzynarodowymi.

FASCYNACJE ZAKŁĘTE
W NAUCE I BIZNESIE

NIB

Ogólnopolski program
podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych
w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych
i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów

www.naukaibiznes.pl

Lider projektu



Partner projektu





Scenariusz lekcji 5 i 6

Podstawowe podmioty w gospodarce rynkowej

CELE do zrealizowania na zajęciach:

- * Funkcjonowanie gospodarstwa domowego,
- * Charakterystyka wybranych rodzajów przedsiębiorstw,
- * Rozróżnianie form własności oraz form organizacyjno- prawnych przedsiębiorstw.

Potrzebny czas:

Dwie godziny lekcyjne

Materiały:

- * Materiały do wykładu,
- * Przykład budżetu domowego,
- * Zadania

WYKORZYSTANE POMOCE DYDAKTYCZNE

- * RZUTNIK MULTIMEDIALNY
- * PLATFORMA E – LEARNINGU
- * FLIPCZART MAGNETYCZNY
- * MAPY MENTALNE

Przebieg lekcji:

Nauczyciel prezentuje tematykę związaną z funkcjonowaniem gospodarstwa domowego.

Gospodarstwo domowe to grupa osób, która wspólnie mieszka, wspólnie pozyskuje dochody i wspólnie decyduje o sposobie ich wydania. Gospodarstwem domowym jest rodzina, która spełnia wymóg tzw. samodzielności ekonomicznej. O samodzielności ekonomicznej gospodarstwa domowego decyduje fakt zaspokajania potrzeb członków tego gospodarstwa z ich dochodów.

Nauczyciel zadaje wstępne pytania uczniom dotyczące dochodów gospodarstwa domowego: Z jakich źródeł gospodarstwa domowe mogą uzyskiwać dochody?



Najważniejszym źródłem jest praca. Oprócz niej źródłem dochodów może być prowadzenie działalności gospodarczej, świadczenia społeczne (np. emerytury, renty, zasiłki, świadczenia z opieki społecznej).

Rodzina, tak jak państwo i przedsiębiorstwa, musi planować swoje dochody i wydatki. Trudno podejmować decyzje dotyczące przyszłości rodziny nie wiedząc, ile mamy pieniędzy do dyspozycji i na co je przeznaczymy. *Narzędziem* planowania dochodów i wydatków jest budżet gospodarstwa domowego. Wydatki powinny być planowane z pewnym wyprzedzeniem i rozważą. Należy wziąć pod uwagę, że nie wszystkie nasze potrzeby i pragnienia zostaną od razu zrealizowane. Wydatki powinny być dostosowane do osiągalnych dochodów.

Wydatki. Zadanie dla ucznia:

Na środku kartki (arkusza) namaluj swój temat – wydatki. Następnie zanotuj wszystkie swoje skojarzenia z tematem „wydatki w moim domu”. Do wyrażania pojęć używaj obrazków, symboli, kodów. Nadawaj wartość słowom, zapisując je dużymi lub małymi literami. Pamiętaj - na jednej linii tylko jedno słowo/grafika. Linie muszą wychodzić ze środkowego obrazka i być ze sobą połączone. Im dalej od centrum, tym cieńsze linie, ponieważ im dalej od centrum, tym bardziej szczegółowe są zagadnienia. Używaj kolorów, które stworzą twój własny styl tworzenia map myśli.

Mapa mentalna, zwana mapą myślową lub mapą wyobrażeń, jest metodą wizualnego opracowania zagadnienia z wykorzystaniem rysunków, obrazów, symboli, zwrotów, haseł. Mapa mentalna ilustruje złożoność naszego myślenia, pomaga w uporządkowaniu zagadnień, odnajdowaniu związków i zależności między zjawiskami.

W pierwszej kolejności planowania wydatków należy wziąć pod uwagę przede wszystkim opłaty stałe, tj. czynsz, energię elektryczną, gaz, wodę, telefon, kablówkę, Internet, jak i wydatki podstawowe, tj. samochód, oświatę i oczywiście żywność oraz środki chemiczne. Pozostałe wydatki przeznacza się na rzeczy mniej niezbędne, np. na kulturę, czy używki.

Nauczyciel prosi uczniów, aby przeczytali poniższy przykład dotyczący budżetu rodzinnego, który został sporządzony przez uczennicę liceum oraz przeanalizowali tabelę budżetu. Na podstawie tego przykładu spróbują sporządzić podobny budżet swojego gospodarstwa domowego z pomocą swoich rodziców w domu.



Przykład 1.

Oto jak budżet swojego gospodarstwa domowego przedstawiła Ania:

„Moje gospodarstwo domowe liczy cztery osoby i dwa zwierzaki (suczkę i żółwia). Mieszkamy na obrzeżach miasta w dużym, trzypokojowym mieszkaniu. Ze względu na nietypowe położenie naszego budynku mieszkalnego, zaciszne podwórko oraz przestrzenne pomieszczenia w mieszkaniach, nasz czynsz jest nieco wyższy, niż w zwykłych osiedlowych blokach.

Najstarszy w rodzinie jest mój ojciec (44 lata), który ostatnio ma problemy ze wzrokiem. W związku z tym co miesiąc na lekarstwa wydaje 60 zł. Pracuje w dużej firmie ubezpieczeniowej i jego dochody miesięczne to 3500 zł. Mama również pracuje, ma 41 lat i jest pielęgniarką w szpitalu psychiatrycznym, zarabia 1100 miesięcznie. Moja siostra Agata jest najmłodsza w rodzinie, ma 16 lat i nigdzie jeszcze nie pracuje, jest uczennicą trzeciej klasy gimnazjum. Jej dochody to jedynie kieszonkowe od rodziców w wysokości 40 zł miesięcznie. Ja natomiast mam 19 lat i jestem uczennicą klasy maturalnej. Otrzymuję od rodziców kieszonkowe w wysokości 40 zł miesięcznie oraz pracuję w kampanii firmy Avon jako konsultantka kosmetyków. Moje dochody z tejże pracy to 50 zł miesięcznie plus drobne artykuły kosmetyczne. W związku z takimi upominkami od firmy automatycznie co miesiąc nasze wydatki na artykuły kosmetyczne, czy też artykuły higieny osobistej maleją. Wśród członków naszej rodziny orientacji w finansach nikomu nie brak. Wszyscy staramy się ze sobą porozumieć co do naszego planowania budżetu, by wszystkie wydatki były dobrze zagospodarowane i przemyślane oraz nie wykraczały poza nasze dochody. Dzięki temu ja i moja siostra uczymy się od naszych rodziców, jak dobrze gospodarować pieniędzmi, które wydatki są bardziej ważne, a które mniej. Dobrze skonstruowany budżet powinien mieć taką samą sumę wydatków i przychodów.

Gdy dochody rodziny przewyższają wydatki, mamy więcej pieniędzy, niż musimy wydać w danym miesiącu, a nadwyżkę możemy przeznaczyć na większą konsumpcję lub oszczędność. Dlatego też w następnym miesiącu wybiorę się na zakupy po spodnie dla siebie i bluzkę dla Agaty. Nie obciążę tymi wydatkami moich rodziców, ponieważ wiem, że będą mieli trochę oszczędności, więc mogę pozwolić sobie na zakupy w tym właśnie miesiącu”.

Materiał do rozdania dla uczniów w formie tekstowej:

BUDŻET NA(miesiąc i rok)



Przychody

**Kwota przychodów ogółem: 5756 zł +
oszczędności z poprzednich okresów
(5800 zł)**

I. Dochody z pracy:

- × tata – 3500 zł
- × mama – 1100 zł
- × ja – 50 zł

II. Wygrana w konkursie na
najpiękniejszego psa rasy
mieszanej – 700 zł

III. Odsetki od oszczędności
(7%)
– 406 zł

**Oszczędności z poprzednich okresów
– 5800 zł**

Wydatki

Kwota wydatków ogółem: 4900

I. Opłaty stałe: 1428 zł z tego:

- × czynsz za mieszkanie – 550 zł
- × woda – 180 zł
- × energia elektryczna – 95 zł
- × gaz – 80 zł
- × Internet + kablówka – 110 zł
- × radio + telewizja – 40 zł
- × telefon – 110 zł
- × cztery telefony komórkowe –
243 zł

II. Żywność: 751 zł z tego:

- × pieczywo – 60 zł
- × nabiał – 114 zł
- × mięso i wędliny – 252 zł
- × owoce i warzywa – 117 zł
- × słodczyce – 45 zł
- × napoje – 68 zł
- × inne – 95 zł

III. Użytki: 65 zł z tego:

- × wino – 20 zł
- × piwo – 45 zł

IV. Środki chemiczne, higieny
osobistej, środki czyszczące:
196 zł

V. Prasa: 180 zł z tego:

- × codzienna – 60 zł
- × pisma kulturalne – 30 zł
- × podręczniki szkolne – 90 zł



VI. Zajęcia pozalekcyjne córek:

- × **j. angielski prywatnie – 160 zł**

VII. Kultura: 50 zł z tego:

- × **kino – 30 zł**
- × **teatr – 20 zł**

VIII. Utrzymanie samochodu: 350 zł

IX. Ubrania: 170 zł z tego:

- × **spodnie dla mnie – 120 zł**
- × **bluzka dla Agaty – 50 zł**

X. Lekarstwa dla taty: 60 zł

XI. Kieszonkowe dla córek: 80 zł

XII. Ubezpieczenia: 700 zł z tego:

- × **mieszkania – 400 zł**
- × **rodziny – 300 zł**

XIII. Dodatkowe wydatki:

- × **naprawa samochodu – 400 zł**

XIV. Inne opłaty: 480 zł z tego:

- × **oszczędności do skarbonki – 200 zł**
- × **ulgowy bilet miesięczny – 30 zł**
- × **splata kredytu – 250 zł**

Oszczędności w lutym wynoszą 706 zł



„Zdecydowanie więcej pozycji w budżecie gospodarstwa domowego znajduje się w rubryce z wydatkami. Przyczyn jest wiele. Jedną z nich jest to, że wraz z moją siostrą będziemy w tym roku absolwentkami, ja liceum, Agata gimnazjum. Obie również będziemy pisały testy - egzaminy, które będą przepustką do dalszej nauki w kolejnych nowych szkołach. Dlatego też w ostatnim czasie wzrosły nasze wydatki na kolejne podręczniki, lektury, zajęcia pozalekcyjne w celu lepszego przygotowania się przeze mnie do matury i przez Agatę do testów kompetencji.

Od maja zeszłego roku spłacamy kredyt zaciągnięty na remont naszego mieszkania, który odbył się pod koniec wiosny. Co miesiąc do banku wpływa 250 zł z konta taty. Jest to na razie stały wydatek, który będzie nam towarzyszyć jeszcze przez 3 lata.

Od stycznia bieżącego roku wrzucamy do skarbonki 200 zł co miesiąc. Postanowiliśmy gromadzić oszczędności do końca tego roku, by na święta Bożego Narodzenia wyjechać z całą rodziną w góry. Również na koncie taty mamy zaoszczędzonych „parę groszy”, a dokładniej 5800 zł z miesięcznymi 7% odsetkami.

Na początku tego miesiąca nasza suczka Sara wzięła udział w konkursie na najpiękniejszego psa rasy mieszanej. Nieoczekiwanie zajęła drugie miejsce na podium, przez co uzyskała nagrodę w postaci rocznego zapasu żywności (suchego pokarmu) oraz nagrodę pieniężną dla właściciela w wysokości 700 zł. Z przyczyn organizacyjnych kwota ta zostanie przelana na taty konto dopiero w przyszłym miesiącu, w związku z tym nasze przychody nieoczekiwanie wzrosną o 700 zł. Za to pokarm dla Sary mamy zapewniony już na cały rok. Niestety, również na początku tego roku niespodziewanie zepsuł się nam samochód i w lutym koniecznie trzeba oddać auto do mechanika. Jest to niezaplanowany i dodatkowy wydatek na przyszły miesiąc, ok. 2400 zł, jednak suma ta rozłożona zostanie na miesięczne raty po 400 zł każda przez pół roku.

Po podsumowaniu wszystkich naszych wydatków, jakie przewidzieliśmy na luty 2005, pozostało nam 706 zł oszczędności z tego miesiąca. Gdyby nie wygrana Sary w konkursie na najpiękniejszego psa, oszczędności uszczupliłyby się. Jednak należy zwrócić uwagę, że dodatkowym wydatkiem na luty musi być naprawa auta, która jest niezbędna. Wprawdzie koszty rozłożone zostaną na raty, jednak gdyby nie ten wydatek w oszczędnościach byłoby o 400 zł więcej. Obecne oszczędności z poprzednich okresów w wysokości 5800 zł przeznaczone są głównie na dwie rzeczy: na moje studia i na wyjazd w góry w Święta Bożego Narodzenia. Jeśli będziemy gromadzić wszystkie zaoszczędzone pieniądze co miesiąc, możemy liczyć w przyszłości na większą swobodę kształtowania budżetu naszej rodziny”.



Nauczyciel przechodzi teraz do kolejnej części zajęć, dotyczącej rodzajów przedsiębiorstw funkcjonujących na polskim rynku.

Formy prowadzenia działalności gospodarczej

Gdy zdecydujesz się na prowadzenie działalności gospodarczej masz do wyboru kilka opcji:

1. indywidualną działalność gospodarczą
2. spółkę cywilną
3. spółkę jawną
4. spółkę partnerską
5. spółkę komandytową
6. spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością
7. spółkę akcyjną

Każda z powyższych form jest inna, wymaga spełnienia innych warunków i inaczej dzieli obowiązki i prawa wspólników. Inny też jest zakres odpowiedzialności wspólników za długi spółki. Prawo dzieli spółki na osobowe i kapitałowe.

Do osobowych należą spółki:

cywilna, jawna, partnerska, komandytowa i komandytowo-akcyjna.

Do kapitałowych:

spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjna.

Fundamentem spółek osobowych są wspólnicy. Oni bezpośrednio prowadzą sprawy spółki, oni też ponoszą odpowiedzialność za jej zobowiązania. Majątek spółki stanowi wspólny majątek wspólników. Spółki osobowe nie posiadają osobowości prawnej, co oznacza, że nie są one odrębnymi od wspólników podmiotami, w związku z czym w każdym przypadku spółkę reprezentują wspólnicy.

Spółki kapitałowe są odrębnymi od wspólników osobami prawnymi, ich majątek jest ich majątkiem "własnym", a nie wspólników. Same też odpowiadają za swoje zobowiązania.

Przy wyborze formy działalności należy brać pod uwagę przede wszystkim:

1. rodzaj działalności
2. liczbę wspólników
3. skalę działalności
4. odpowiedzialność za zobowiązania firmy
5. formę opodatkowania/ rodzaj prowadzonej księgowości
6. wpływ na podejmowanie decyzji



Indywidualna działalność gospodarcza - prowadzisz własny interes samodzielnie. Nie tworzysz zatem żadnej zorganizowanej struktury. Jesteś całkowicie samodzielny i samorządny.

Zalety:

- × Prosty podział praw i obowiązków
- × Nikt nie zarządza przedsiębiorcą, nikt nie narzuca mu czasu pracy, wszystkie decyzje podejmuje sam.
- × Elastyczne zarządzanie
- × Duża organizacja to z reguły sztywne struktury. Kierując samodzielnie swoją małą firmą niemal z dnia na dzień przedsiębiorca może wprowadzać nowe pomysły.
- × Prosty i tani sposób rozpoczęcia działalności
- × Wpis do ewidencji działalności gospodarczej osób fizycznych kosztuje obecnie, w zależności od gminy, najwyżej kilkadziesiąt złotych.
- × Proste zasady księgowości

Wady:

- × Pełna odpowiedzialność przedsiębiorcy za zobowiązania przedsiębiorstwa
- × Zdarzają się sytuacje, kiedy nie wszystko w biznesie układa się dobrze. Kiedy firma będzie mieć długi, których nie uda się spłacić z jej działalności, przedsiębiorca będzie musiał je pokryć z własnej kieszeni.

Spółka cywilna

Jeśli jednak nie zamierzasz działać samodzielnie, ale z kimś, najprostszym rozwiązaniem jest założenie spółki cywilnej. Pracujecie wtedy w równym stopniu i wasza odpowiedzialność jest taka sama. Ważne, abyś miał zaufanie do współnika, ponieważ odpowiadacie nawzajem za siebie.

To znaczy, jeśli współnik popełni błąd i spółka z tego powodu popadnie w długi, może się zdarzyć tak, że to ty będziesz spłacać te długi ze swojego majątku osobistego, nawet jeśli to nie ty doprowadziłeś do długów.

Zalety:

- × Spółkę cywilną łatwo założyć i łatwo prowadzić
- × Umowa spółki cywilnej nie wymaga nawet formy pisemnej. Warto jednak zapisać, co wniósł do spółki każdy ze współników, jaki będzie podział



zysków, w jaki sposób będą pokrywane straty, jakie będą prawa i obowiązki wspólników.

- ✘ W prosty sposób można zrealizować coś razem z innymi. Często spółkę cywilną zakładają przyjaciele lub rodzeństwo, czyli osoby, które mają do siebie duże zaufanie i dobrze czują się ze sobą.
- ✘ Wszyscy pracują w równym stopniu. Jeżeli sam angażujesz się w firmę, tego samego możesz oczekiwać od innych. Nie powinno dochodzić do sytuacji, że ty ciężko pracujesz, a twój wspólnik nic nie robi. W spółce cywilnej każdy wspólnik ma prawo i obowiązek prowadzić jej sprawy. Czyli za spółkę odpowiadają wszyscy równo.
- ✘ Niskie koszty rozpoczęcia i prowadzenia działalności, proste zasady księgowości.

Wady:

- ✘ Pełna i solidarna odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki, czyli jeden za wszystkich, wszyscy za jednego. Jeśli pojawią się długi i nie da się ich spłacić z majątku spółki, wspólnicy będą odpowiadać całym swoim majątkiem osobistym.

Pomiędzy odpowiedzialnością wspólnika spółki cywilnej i osoby indywidualnie prowadzącej działalność jest jednak spora różnica. Osoba indywidualna nie zapłaci nigdy więcej, niż sama "zasłużyła", natomiast wierzyciel spółki cywilnej może się zwrócić zarówno do wszystkich, jak i wybranych jej wspólników. Więc może zdarzyć się tak, że trzeba będzie płacić za błędy swojego wspólnika. Dlatego tak ważne jest, aby wybrać sobie bardzo solidnego, zaufanego wspólnika.

- ✘ Niemożność działania w większym rozmiarze, prowadzenia niektórych typów przedsiębiorstw.

Spółka jawna

Zasady są podobne, jak w spółce cywilnej, ponieważ wszystko robicie w równym stopniu

i również każdy odpowiada za zobowiązania spółki całym swoim majątkiem osobistym, nawet wtedy, jeśli długi powstały z winy kogoś innego. Prawo jednak chroni majątek osobisty wspólników ustanawiając zasadę, zgodnie z którą wierzyciel najpierw musi ściągać wierzytelność z majątku spółki, a dopiero wtedy, gdy majątku nie ma lub nie wystarczy na pokrycie długów, może ściągnąć wierzytelność z majątku



osobistego wspólnika (wspólników). Spółka jawna w zasadzie jest podobna do spółki cywilnej. Najwięcej spółek jawnych powstaje w wyniku przekształcenia się spółki cywilnej w spółkę jawną, gdy spółka cywilna osiąga przychody przekraczające 400 000 EURO.

Zalety:

- * Spółkę jawną łatwo założyć i łatwo prowadzić. Umowa spółki wymaga już formy pisemnej, ale nie trzeba sporządzać aktu notarialnego.
- * Posiadanie firmy.

Nazwa spółki jawnej w myśl prawa to tzw. "firma", która podlega ochronie mocniejszej, niż nazwy spółki cywilnej i nazwy działalności osoby fizycznej, które firmami nie są.

- * W prosty sposób można zrealizować coś razem z innymi. Wszyscy pracują w równym stopniu, czyli podobnie, jak w spółce cywilnej.
- * Możliwość prowadzenia przedsiębiorstwa w wymiarze większym, niż przewidziany dla spółki cywilnej

Spółka jawna to już trochę co innego. Już nie jesteście wspólnikami związanymi umową, ale tworzycie całkiem nowy organizm, który ma swoją nazwę. Nazwą w terminologii prawniczej jest „firma”.

Wady:

- * Pełna, solidarna odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki.

Podobnie jak wspólnicy spółek cywilnych, tak i jawnych odpowiadają w pełni swoim majątkiem za zobowiązania ich przedsiębiorstwa. Tak samo zresztą jest to odpowiedzialność solidarna, ale subsydiarna (pomocnicza), ponieważ ściąga się wierzytelność z majątku wspólnika dopiero wtedy, gdy nie można jej zaspokoić z majątku spółki.

- * Koszty założenia spółki: podatek od umowy spółki, wpis do rejestru przedsiębiorstw i jego ogłoszenie.
- * Wymóg prowadzenia pełnej księgowości, czyli trudniejsza forma księgowania, niż księga przychodów i rozchodów.



Spółka partnerska – to spółka dla wybranych. Mogą ją bowiem założyć tylko osoby wykonujące wolny zawód, czyli zawód adwokata, aptekarza, architekta, biegłego rewidenta, brokera ubezpieczeniowego, doradcy podatkowego, księgowego, lekarza, lekarza stomatologa, lekarza weterynarza, notariusza, pielęgniarki, położnej, radcy prawnego, rzecznika patentowego, rzeczoznawcy majątkowego i tłumacza przysięgłego.

To odróżnia tę spółkę od spółki jawnej. Inną zasadniczą różnicą to możliwość ograniczenia odpowiedzialności wspólnika do jego własnych działań tzn. że w spółce partnerskiej każdy partner odpowiada za siebie i swoich podwładnych, czyli nie odpowiada za to, co spowoduje jego partner.

Zalety:

- × Możliwość ograniczenia odpowiedzialności każdego wspólnika jedynie do jego własnych działań. Wspólnicy spółki partnerskiej działają razem i dla wspólnego celu, ale każdy z nich ma możliwość ograniczenia swojej odpowiedzialności do tego, co sam spowodował.
- × Posiadanie firmy. Nazwa spółki partnerskiej w myśl prawa to firma, która podlega silnej ochronie.
- × Możliwość złączenia pomysłów i kapitału wielu osób. Razem zawsze łatwiej działać, tym bardziej, kiedy odpowiada się tylko za siebie.

Wady:

- × Założyć taką spółkę mogą tylko osoby wykonujące wolny zawód
- × Koszty założenia spółki: akt notarialny, wpisu do rejestru handlowego i jego ogłoszenie
- × Wymóg prowadzenia pełnej księgowości. Spółka partnerska wymaga prowadzenia księgowości w pełnym zakresie.
- × Trudność prowadzenia niektórych typów przedsiębiorstw. W tej formie można prowadzić tylko działalność związaną z wykonywaniem wolnego zawodu.

Spółka komandytowa - ta spółka wymaga co najmniej dwóch wspólników, przy czym każdy z nich będzie ponosił inną odpowiedzialność. Jeden z nich będzie odpowiadał tak, jak wspólnik spółki jawnej, czyli bez ograniczeń całym swoim majątkiem osobistym. Nazwiemy go **komplementariuszem**. Drugi będzie odpowiadał tylko do pewnej kwoty, jaką ustali ze wspólnikiem. Tę kwotę wpisuje się do umowy pod nazwą sumy komandytowej. Tego wspólnika nazwiemy



komandytariuszem. Gdy spółka popadnie w długi wierzyciel nie będzie mógł wyegzekwować od komandytariusza więcej, niż sumę, którą zapisano w umowie. Zazwyczaj komandytariusz wpłaca całą sumę w postaci wkładu do spółki i wtedy może być pewien, że wierzyciel nie zapuka do jego drzwi nawet wtedy, gdy spółka popadnie w długi. Jeżeli wpłaci mniej, niż obiecał w umowie, wtedy wierzyciel będzie miał prawo zażądać reszty. Komplementariusz zarządza spółką i podejmuje bieżące decyzje. To on podpisuje umowy w imieniu spółki. Za to jego odpowiedzialność za zobowiązania spółki jest pełna. Komandytariusz, jeśli zechce działać w imieniu spółki, musi uzyskać zgodę swojego współnika w postaci pełnomocnictwa.

Zalety:

- × Możliwość ograniczenia odpowiedzialności niektórych współników. Wspólnicy pełniący rolę komandytariuszy odpowiadają za zobowiązania spółki jedynie do wysokości sumy komandytowej.
- × Posiadanie firmy. Nazwa spółki komandytowej w myśl prawa to firma, która podlega silnej ochronie.
- × Połączenie pracy jednego współnika z kapitałem drugiego. Komandytariusze nie odpowiadają za zobowiązania spółki powyżej sumy komandytowej i mają znacznie mniejszy wpływ na działalność firmy, niż komplementariusze.
- × Możliwość korzystania z prostszych, zryczałtowanych form opodatkowania.

Wady:

- × Pełna solidarna, choć subsydiarna odpowiedzialność niektórych współników za zobowiązania spółki. Komplementariusze odpowiadają w pełni majątkiem za zobowiązania ich przedsiębiorstwa. Tak samo, jak w spółce jawnej, jest to odpowiedzialność solidarna, ale subsydiarna – współnik pokrywa to, czego nie można zaspokoić z majątku spółki.
- × Koszty aktu notarialnego, wpisu do rejestru handlowego i jego ogłoszenia. Umowa spółki komandytowej wymaga formy aktu notarialnego, za który płaci się według taksy notarialnej. Dodatkowo od umowy należy zapłacić podatek od czynności cywilno-prawnych w wysokości do 1% wartości wkładu (im większy wkład, tym relatywnie mniejszy podatek). Spółka komandytowa powstaje dopiero z wpisem do rejestru handlowego w sądzie (koszt 1000 zł). Wpis ten podlega ogłoszeniu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (odpowiednio 500zł).



- × Wymóg prowadzenia pełnej księgowości. Podobnie, jak w przypadku spółki jawnej, spółka komandytowa wymaga prowadzenia księgowości w pełnym zakresie.
- × Odmienność praw i obowiązków komplementariuszy oraz komandytariuszy i jej konsekwencje. Spółka komandytowa sprawdza się w sytuacji, kiedy ktoś chce prowadzić firmę, ale nie ma na to kapitału. Zdobywa zatem wspólnika, który wnosi kapitał. Jednak nie ma do niego zaufania, zatem woli sam zarządzać spółką.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – możesz taką spółkę założyć sam, ponieważ prawo dopuszcza istnienie jednoosobowej spółki z o.o. Jest to dobre rozwiązanie dla osoby, która chce samodzielnie prowadzić przedsiębiorstwo o znacznym rozmiarze. W spółce z ograniczoną odpowiedzialnością wspólnicy nie odpowiadają swoim majątkiem osobistym. Ich odpowiedzialność jest ograniczona tylko do wysokości udziałów jakie posiadają. Zatem jest to dla nich bezpieczniejsza forma prowadzenia działalności gospodarczej. Jednocześnie mają wpływ na działalność spółki ponieważ tworzą tzw. **walne zgromadzenie wspólników**. Ponadto do zarządzania spółką i reprezentowania jej powołuje się **zarząd**.

Spółka posiada tzw. osobowość prawną, czyli to ona sama jest podmiotem prawa, a nie jej wspólnicy, jak w przypadku spółek osobowych. Do jej założenia potrzebny jest kapitał zakładowy w wysokości min. 50.000 PLN.

Zalety:

- × Ograniczona odpowiedzialność wspólników. Wspólnicy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością odpowiadają za zobowiązania spółki do wartości ich udziałów.
- × Spółka posiada osobowość prawną.
- × Możliwość zaangażowania znacznego kapitału i prowadzenia przedsiębiorstwa o dużych rozmiarach.

Wady:

- × Koszty założenia spółki: akt notarialny, wpis do rejestru handlowego i jego ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym
- × Wysoki kapitał zakładowy i wysoka wartość udziału. Spółka z o.o. wymaga kapitału zakładowego w wysokości min. 50 000 zł, a jej udział musi mieć wartość nie mniejszą niż 500 zł.



- × Duża odpowiedzialność zarządu. Wspólnicy nie odpowiadają za zobowiązania spółki, ale odpowiedzialność członków zarządu może być duża.
- × Wymóg prowadzenia pełnej księgowości i badania sprawozdań. Spółka z o.o. wymaga prowadzenia księgowości w pełnym zakresie i badania sprawozdań finansowych.

Spółka akcyjna – to spółka, która może obejmować bardzo dużą liczbę wspólników, którzy za swoje wkłady obejmują akcje. Akcje są papierami wartościowymi o jednakowej wartości nominalnej i są zbywalne. Wszystkie razem tworzą kapitał zakładowy spółki akcyjnej, który nie może być niższy niż 500.000 PLN.

Założenie spółki akcyjnej może nastąpić przez utworzenie jej przez samych założycieli (ewentualnie łącznie z osobami trzecimi) lub w drodze publicznej subskrypcji (ogłoszeń o zapisach na akcje). Spółka posiada osobowość prawną. Akcjonariusze nie ponoszą odpowiedzialności osobistej za zobowiązania spółki, a ich obowiązki ograniczają się tylko do świadczeń oznaczonych w statucie. W spółce powołuje się organy takie jak: walne zgromadzenie akcjonariuszy, zarząd, komisja rewizyjna.

Zalety:

- × Ograniczona odpowiedzialność. Akcjonariusze nie odpowiadają za zobowiązania spółki.
- × Osobowość prawna. W myśl prawa to spółka akcyjna jest podmiotem prawa, a nie tylko jej wspólnicy tak, jak to jest w przypadku spółek osobowych.
- × Status papieru wartościowego przyznany akcji

Akcje są papierami wartościowymi, same w sobie inkorporują określone prawa i mogą podlegać obrotowi na giełdach.

- × Możliwość zaangażowania znacznego kapitału. Można nie tylko w łatwy sposób zebrać kapitał zakładowy, ale także go podwyższyć w drodze nowych emisji akcji.
- × Możliwość prowadzenia znacznych przedsiębiorstw. Prawie wszystkie rodzaje przedsiębiorstw można prowadzić w tej formie prawnej.

Wady:

Ogólnopolski program podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów



- × Koszty założenia, czyli aktu notarialnego, wpisu do rejestru handlowego i jego ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Proces rejestracji jest trudny
i czasochłonny.
- × Wysoki kapitał zakładowy. Spółka akcyjna wymaga kapitału zakładowego na poziomie przynajmniej 500 000 zł.
- × Wymóg prowadzenia pełnej księgowości i badania sprawozdań. Spółka akcyjna wymaga prowadzenia księgowości w pełnym zakresie i badania sprawozdań finansowych.
- × Konieczność zatrudniania specjalistycznej obsługi prawnej, finansowej i zarządczej.

Po zakończonym wykładzie nauczyciel prosi uczniów, aby spróbowali przyporządkować rodzaje spółek do dwóch grup: spółki osobowe i spółki kapitałowe, a następnie z poniżej podanych sformułowań wybrać te, które pasują do I i II grupy i umieścić w tabeli – wykorzystanie platformy e – learningu

Spółki osobowe: jawne, komandytowe.

Spółki kapitałowe: z ograniczoną odpowiedzialnością, akcyjne.

Spółki osobowe	Spółki kapitałowe
Brak osobowości prawnej	Posiadają osobowość prawną
Majątek jest współwłasnością wspólników	Majątek stanowi własność spółki
Wysokość wniesionych udziałów jest dowolna, zależy od wspólników	Minimalna wysokość kapitału jest określona w przepisach
Sprawy spółki prowadzą bezpośrednio wspólnicy	Sprawy spółki prowadzą określone organy
Odpowiedzialność za zobowiązania ponoszą wspólnicy	Odpowiedzialność wobec wierzycieli ponosi spółka
Stały skład wspólników	Skład osobowy jest płynny (akcje są zbywalne)



Ćwiczenia do lekcji:

Test:

- Spółka jawna wymaga formy;
 - ustnej
 - pisemnej
 - aktu notarialnego
- Komplementariusz odpowiada za zobowiązania spółki:
 - całym swoim majątkiem
 - do wysokości sumy komandytowej
 - do wysokości kapitału zakładowego
- Partner spółki partnerskiej odpowiada:
 - do wysokości sumy komandytowej
 - do wysokości wniesionego wkładu
 - za skutki swoich działań
- Komandytariusz:
 - zarządza spółką
 - jego odpowiedzialność ogranicza się do wkładu, jaki wniósł do spółki
 - żadne z powyższych
- Wspólnicy nie odpowiadają za zobowiązania spółki w przypadku:
 - spółki jawnej
 - spółki cywilnej
 - spółki akcyjnej
- Kapitał zakładowy w spółce akcyjnej dzieli się na:
 - akcje
 - udziały



Uzupełnij tekst:

Dwóch kolegów - chirurgów założyło wspólnie spółkę 1) Praca szła im znakomicie, szybko stali się znani, a ich klinika przyciągała rzesze pacjentów. Ale pewnego dnia jednemu z przyjaciół przytrafiła się bardzo nieprzyjemna wpadka i w trakcie operacji zaszył w brzuchu pacjenta stetoskop. W konsekwencji tego błędu pacjent zmarł. Zgodnie z prawem odpowiedzialność za ten czyn ponosi 2)

Pewnego dnia trzech bardzo bliscy przyjaciele postanowili założyć spółkę. Jeden z nich rzekł: „Słuchajcie, chcę z wami prowadzić działalność gospodarczą. I tak jak zawsze we wszystkich okolicznościach trzymaliśmy się razem i jeden odpowiadał za wszystkich, a wszyscy za jednego, tak teraz chciałbym, abyśmy razem handlowali. Jeśli któryś zyska, podzielimy jego zysk równo dla wszystkich, jeśli któryś straci, odpowiemy za to wszyscy po równo. Wszyscy będziemy decydować i wszyscy będziemy reprezentowali naszą spółkę. Musimy jednak spisać umowę”. Przyjaciele powinni założyć spółkę 3)

Działalność sprawiała im wiele radości i szła im całkiem dobrze. Pewnego razu jednak jeden z nich jadąc swoim motorem wpadł w stragan pełen owoców i wszystkie wypadły w błoto. Właściciel straganu rzekł: Panie, żądam, abyś oddał mi swój motor w zamian za stracone owoce. Nic innego nie chcę. Winowajca na to: nie oddam ci swojego motoru, mamy w kasie spółki pieniądze, wypłacę ci za szkodę z pieniędzy spółki. Rację miał 4)

.....ponieważ wierzyciel powinien najpierw ściągnąć dług z 5) a dopiero gdy 6) to może ściągnąć z 7).....

Biedny kolega spotkał na drodze bogatego kolegę i zwierzył mu się: Jestem bardzo pracowity i mam wiele talentów. Naprawdę mógłbym wiele osiągnąć. Ale nie mam ani grosza. Gdybym tylko miał pieniądze, żeby wynająć lokal i kupić maszyny produkcyjne! Na pewno dałbym sobie radę.



Na to bogaty kolega odparł: a ja odwrotnie. Mam pieniądze, bo tata zapisał mi pewną sumę, ale nie lubię i nie umiem pracować. Chętnie zainwestowałbym pieniądze. Ale nie chcę ryzykować utraty swojego majątku osobistego. Może będziemy współpracować?

Jak pomyśleli tak zrobili. Jeden wniósł kapitał, a drugi postanowił opiekować się spółką.

Jaką spółkę założyli koledzy? 8)

Biedny kolega stał się wspólnikiem zwanym 9), a jego majątny przyjaciel stał się wspólnikiem zwanym 10)Biedny zarządzał spółką mądrze, bo wiedział, że gdyby kiedyś pojawiły się długi , odpowiedzialność ponosiliby różną:

Biedny 11), a Bogaty 12)
.....

Odpowiedzi:

- 1) partnerską
- 2) partner, który błąd popełnił
- 3) jawną
- 4) winowajca
- 5) z majątku spółki
- 6) egzekucja z majątku okaże się bezskuteczna
- 7) może ściągnąć wierzytelność z majątku wspólnika (odpowiedzialność subsydiarna)
- 8) komandytową
- 9) komplementariuszem
- 10) komandytariuszem
- 11) całym majątkiem osobistym
- 12) do wysokości sumy komandytowej



Scenariusz lekcji 7 i 8

Funkcjonowanie giełdy papierów wartościowych

Uczniowie podczas zajęć poznają istotę funkcjonowania giełdy papierów wartościowych. Poznają terminologię giełdową. W sposób analityczny podchodzą do zapoznania się z notowaniami na giełdzie, mają świadomość, czym jest inwestowanie i czy warto inwestować pieniądze na giełdzie

CELE do zrealizowania na zajęciach:

- × Uczniowie definiują pojęcie giełdy.
- × Uczniowie potrafią wymienić i scharakteryzować rodzaje papierów wartościowych.
- × Uczniowie opisują czynniki, które najczęściej decydują o tym, że ceny akcji spadają lub rosną.
- × Posługując się przykładami, uczniowie oceniają sytuację spółek na giełdzie.

POTRZEBNY CZAS

Dwie godziny lekcyjne.

MATERIAŁY

- × Prospekty emisyjne
- × Wycinki z gazet
- × Ceduły giełdowe - wydruki



WYKORZYSTANE POMOCE DYDAKTYCZNE

- × RZUTNIK MULTIMEDIALNY
- × PLATFORMA E – LEARNINGU
- × FLIPCZART MAGNETYCZNY
- × INTERNET

PRZEBIEG LEKCJI

Wykład

Nauczyciel rozpoczyna od wykładu o giełdzie

Giełda, pomijając definicje słownikowe, jest miejscem, gdzie można kupić i sprzedać akcje. Akcje nie są kawałkami papieru bez pokrycia. Są to prawa do posiadania części firm, które je emitują.

Jeśli spółka X wyemitowała 100 akcji, a Ty kupiłeś jedną z nich, to znaczy, że jedna setna majątku firmy X należy do Ciebie.

Daje ona prawo do udziału w zysku firmy, prawo do wpływania na rozwój tej firmy oraz prawo do współdecydowania o jej przyszłości, a nawet do wybierania władz tej firmy.

I właśnie tymi prawami handluje się na giełdzie.

W zależności od tego, czy firmy, które wystawiły swoje akcje na sprzedaż mają dobre wyniki, perspektywy na dobre wyniki, działają w interesujących perspektywicznych branżach, ich akcje kosztują więcej lub mniej. W cenę wliczone są również inne czynniki, takie jak np. liczba akcji (od liczby akcji zależy, jaka część majątku spółki przypada na jedną z nich), możliwość przejęcia firmy przez innych inwestorów, mody na giełdzie, koniunktura gospodarcza i szereg innych czynników i zbiegów okoliczności. Przede wszystkim cena akcji zależy od popytu i podaży, a więc od tego, ile akcji inwestorzy chcą kupić, a ile inni skłonni są sprzedać.

Inną definicją, być może bardziej obrazową, jest porównanie giełdy do supermarketu, a akcji do towarów. Główna przeszkoda polega na tym, że ceny w tym supermarkecie bez przerwy się zmieniają, a towary wystawiane są jak na aukcji. Może się więc okazać, że z jakichś powodów do kupienia jest dużo makaronu po bardzo niskiej cenie, ale zainteresowanie klientów jest tak duże, że ceny szybko idą w górę i zanim dobiegniesz do półki z makaronem ceny są już horrendalne. A gdy go w końcu kupisz, towar może być już przeterminowany i jego cena natychmiast zacznie spadać w dół. Albo kupisz po średniej cenie mąkę,

bo **Ogólnopolski program** podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów



wiesz, że za chwilę wpadnie tu ktoś z piekarni, kto zapłaci za nią każdą cenę, bo do rana musi wypiec 10 000 bułek, a w jego magazynach mąka się skończyła. Być może ta definicja bardziej do Ciebie przemawia.

Pierwsza definicja bardziej pasuje do inwestora długoterminowego, druga zaś do spekulanta giełdowego. W znaczeniu tym spekulant nie ma zabarwienia negatywnego. To również inwestor, tyle że ze znacznie skróconym horyzontem czasowym. Takie inwestowanie wymaga większej wprawy w wypatrywaniu okazji inwestycyjnych i poświęcenia znacznie większej ilości czasu na analizowanie zjawisk rynkowych. To spekulanci decydują praktycznie o tzw. płynności rynku, czyli o liczbie zawieranych codziennie transakcji i wielkości obrotów.

Ponieważ giełda zawsze kojarzy się z akcjami, należy przybliżyć uczniom pojęcie i rodzaje akcji oraz innych papierów wartościowych.

Papiery wartościowe

Ogólnie mówiąc, papier wartościowy jest dokumentem, z którego wynika dla jego właściciela określone prawo, np. do otrzymywania odsetek, udziału w zysku spółki itp.

a. Akcje

Akcje są najbardziej znanym obok obligacji papierem wartościowym. Dają właścicielowi prawa korporacyjne, czyli prawo do udziału w walnym zgromadzeniu akcjonariuszy, a więc prawo do zarządzania spółką. Akcje są instrumentem najczęściej wybieranym przez początkujących inwestorów. Wynika to z tego, że inwestowanie w akcje nie jest tak skomplikowane i niebezpieczne, jak inwestowanie w kontrakty terminowe, a jednocześnie dają możliwość osiągnięcia znacznie większych zysków niż obligacje. Najczęściej akcje przynoszą akcjonariuszowi zysk poprzez wzrost ich wartości albo dzięki uzyskiwanym dywidendom. Należy zdać sobie sprawę z tego, że nabywając akcję, stajemy się współwłaścicielem przedsiębiorstwa, które niekoniecznie musi dobrze funkcjonować. Musimy zatem pamiętać o wynikających z tego konsekwencjach, z możliwością utraty zainwestowanych środków włącznie. Zapewne niewielkim pocieszeniem będzie to, że nie możemy stracić więcej, niż zainwestowany na początku kapitał. Z tego też powodu bardzo ważne jest prawidłowe wybranie papierów, w które chcemy zainwestować oraz czasu, kiedy chcemy to zrobić. Cechą akcji notowanych na giełdzie jest bowiem ich nieustanna wycena przez rynek. Całe rzesze inwestorów kupują akcje w nadziei na wzrost ich kursu, wierząc, że są one niedowartościowane. Równie liczna grupa inwestorów stawia na spadki cen akcji i pozbywa się papierów albo sprzedaje je z powodu braku wolnych środków finansowych. Wszystko to razem tworzy rynkową wycenę akcji spółki.

b. Obligacje

Obligacja to papier wartościowy, poprzez który emitent staje się dłużnikiem właściciela obligacji i zobowiązuje się wobec niego do spełnienia świadczenia



pieniężnego, polegającego na wypłacaniu pewnej sumy pieniędzy (nominał obligacji) oraz ewentualnych odsetek płatnych w równych odstępach czasu. Nabywcę obligacji nazywa się obligatariuszem. Obligatariusza możemy porównać do kredytodawcy, który za określoną cenę (koszt odsetek) pożycza pieniądze emitentowi obligacji. W terminie określonym jako dzień wykupu emitent wykupuje od inwestorów posiadane przez nich obligacje.

Do najważniejszych typów obligacji należą:

- × obligacje o stałym oprocentowaniu;
- × obligacje o zmiennym oprocentowaniu, które zmienia się okresowo, np. raz na kwartał lub raz na rok;
- × obligacje zerokuponowe – są to obligacje, od których inwestor nie otrzymuje odsetek, a tylko wartość nominalną. Aby zrekompensować inwestorowi brak odsetek, emitent sprzedaje obligacje po cenie niższej od nominalnej, czyli z tzw. dyskontem;
- × obligacje zamienne, które uprawniają inwestora w ściśle określonych warunkach do ich zamiany na inny instrument finansowy. Najczęściej są to akcje emitenta. Oprocentowanie takich obligacji jest z reguły niższe od wartości rynkowych, ale jest rekompensowane późniejszym nabyciem akcji.

W Polsce do najczęściej spotykanych należą obligacje o stałym i zmiennym oprocentowaniu. Na giełdzie papierów wartościowych notowane są obligacje trzyletnie o zmiennym oprocentowaniu o nominale 100 złotych z kwartalnie wypłacanymi odsetkami oraz obligacje o stałym oprocentowaniu o nominale 1000 złotych z terminem wykupu 2, 5 i 10 lat. Obligacje są notowane na giełdzie w procentach wartości nominalnej. Odsetki są dodawane do ceny obligacji każdego dnia.

Przykład:

Kupując obligację trzyletnią, płacimy 99,8% procent wartości nominalnej oraz odsetki od początku okresu odsetkowego aż do dnia rozliczenia transakcji, wynoszące 4,56 zł. W takiej transakcji wartość jednej obligacji wyniesie 99,8% × 100 zł (nominał) + 4,56 (odsetki), czyli razem 104,36 zł.

c. Kontrakty terminowe

Kontrakty terminowe należą do najbardziej skomplikowanych i niebezpiecznych dla inwestora instrumentów notowanych obecnie na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. Przyczyną stworzenia transakcji terminowych była chęć ograniczenia ryzyka niekorzystnej zmiany ceny instrumentu bazowego. Kontrakt terminowy jest umową kupna lub sprzedaży określonych aktywów (w szczególności instrumentów



finansowych lub towarów zwanych instrumentem bazowym) w określonym czasie w przyszłości i po określonej cenie. Zamiast dostawy instrumentu bazowego w terminie określonym w kontrakcie bardzo często stosowane jest rozliczenie pieniężne. Oznacza to, że strony regulują między sobą kwotę równą różnicy między ceną zawarcia transakcji, a ceną instrumentu bazowego w dniu wygaśnięcia.

W chwili obecnej na giełdzie w Warszawie notowane są trzy typy kontraktów terminowych:

- × kontrakty na indeksy (WIG20 i TechWIG);
- × kontrakty na kursy walut (dolar amerykański i euro);
- × kontrakty na kursy spółek (Elektrim S.A., Telekomunikacja Polska S.A. oraz PKN Orlen S.A.).

Kontrakty terminowe wszystkich typów notowane są na Giełdzie Papierów Wartościowych

w Warszawie S.A. w systemie notowań ciągłych.

WIG - Warszawski indeks giełdowy - są tam notowane wszystkie spółki z GPW

WIG20 - jest to indeks 20-tu największych spółek z WIGu

MIDWIG - w prosty sposób można powiedzieć, że jest to indeks średnich spółek

TECHWIG - jest to indeks spółek "z branży technicznej", które inwestują między innymi

w nowe technologie itp.

Nauczyciel uruchamia prezentację (filmy) "Wirtualna wycieczka po Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie" oraz film „Skąd się biorą pieniądze?”, a także pakiet 10 odcinków pt: „Twój portfel”.

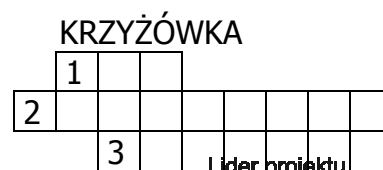
Zadania do zrealizowania po obejrzeniu filmów:

Nauczyciel prosi uczniów, aby rozwiązali krzyżówkę na platformie e - learningowej

1. Przyporządkowanie definicji do pojęć

Znaczenie wyrazów:

1. Jeden z indeksów giełdowych (WIG)
2. Sposób na pomnożenie pieniędzy (OBLIGACJE)
3. Papier wartościowy (WEKSEL)
4. Rodzaj przedsiębiorstwa (SPÓŁKA)
5. Obca waluta (DOLARY)
6. Właściciel akcji (AKCJONARIUSZ)





4										
				5						
6										

- Na podstawie tabeli spółek giełdowych (w Internecie lub prasie) uczniowie określają, ile spółek obecnie jest notowanych na GPW w Warszawie na rynku: podstawowym, równoległym, wolnym oraz podają stan najważniejszych indeksów giełdowych (w parach).
- Na liście spółek giełdowych uczniowie szukają tych, które działają na terenie ich województwa.
- Zadanie dla ucznia:
 - * Prześledź przez pięć dni (w gazecie, telewizji lub Internecie) dzienne wyniki notowań trzech dowolnych spółek oraz zmiany podstawowych wskaźników giełdowych

data	WIG		WIG-20		spółka		spółka		spółka	
	kurs	zmiana %	kurs	zmiana %	kurs	zmiana %	kurs	zmiana %	kurs	zmiana %

- * Sprawdziłeś, jakie wartości miał ostatnio indeks WIG i WIG 20. Czy indeksy te aktualnie spadają czy rosną? Jakie przyczyny spadków lub wzrostów podają analitycy giełdowi, cytowani przez różne źródła?

Kolejna część zajęć to pogadanka nauczyciela na temat „Jak inwestować na giełdzie?”

w oparciu o przygotowany wykład:
Jak rozpocząć inwestowanie?



Jeśli chcesz dokonać transakcji na Giełdzie musisz założyć sobie rachunek inwestycyjny

w dowolnie wybranym biurze maklerskim. Wybierając sobie biuro maklerskie, powinieneś sprawdzić, które z nich oferuje najkorzystniejsze warunki. Warto przy tym zwrócić uwagę na następujące elementy:

- * wysokość pobieranej przez biuro prowizji.
- * minimalną wysokość pierwszej wpłaty,
- * opłatę za założenie rachunku,
- * roczną opłatę za prowadzenie rachunku,
- * termin, do którego można składać zlecenia przed sesją giełdową,
- * możliwość telefonicznego (lub faksem) składania zleceń, opłatę za tę usługę oraz liczbę linii telefonicznych dostępnych dla klientów,
- * termin wpłaty pieniędzy, za sprzedane papiery wartościowe,
- * możliwość zaciągania kredytów pod zastaw posiadanych papierów wartościowych,
- * godziny pracy punktu przyjmowania zleceń,
- * dogodność jego lokalizacji.

Obecnie nie ma maklerów pracujących indywidualnie. Są to wyłącznie pracownicy biur maklerskich, pobierający pensję. Za zrealizowanie swojego zlecenia płacisz biuru maklerskiemu ustaloną prowizję. Za każdą zrealizowaną transakcją płacisz osobno. Jeśli transakcja nie dochodzi do skutku - za samo złożenie zlecenia nie wnosisz żadnej opłaty, natomiast w przypadku zawarcia transakcji biuro maklerskie gwarantuje ci wypłacalność drugiej strony transakcji. Makler ma obowiązek przedstawić ci wyniki finansowe spółek i przebieg notowań, natomiast nie wolno mu doradzać, co i po jakiej cenie powinieneś kupić. Mogą to robić wyłącznie doradcy inwestycyjni. I jedni, i drudzy, aby móc wykonywać swój zawód, muszą uzyskać licencję, wydawaną przez Komisję Papierów Wartościowych. Jak składa się zlecenie? Każde biuro maklerskie używa swoich firmowych formularzy zleceń. Jednak niezależnie od tego na każdym zleceniu musi pojawić się taki sam zestaw informacji:

- * data złożenia zlecenia,
- * personalia składającego zlecenie,
- * rodzaj zlecenia (kupno czy sprzedaż),
- * nazwa papieru wartościowego, który ma być przedmiotem transakcji,
- * liczba papierów,
- * cena, po jakiej chcesz dokonać transakcji,
- * termin ważności zlecenia.

Na każdy rodzaj papieru wartościowego składasz oddzielne zlecenie. Jednym z najważniejszych elementów zlecenia jest określenie ceny. Wymienię tutaj dwie możliwości. Jak wygląda przebieg transakcji giełdowej? Biura maklerskie otworzyły na terenie całego kraju sieć punktów obsługi klientów. Punkty te zbierają od klientów zlecenia na zakup lub sprzedaż papierów wartościowych i poprzez swoje biuro maklerskie (centralę) składają je na Giełdzie. Tam zawiera się transakcję. Biuro



maklerskie rozlicza się poprzez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych i bank rozliczeniowy z kontrahentami, którzy zawarli transakcję z jego klientami. Następnie przysyła klientowi do domu zawiadomienie, że jego transakcja została zawarta. Po złożeniu zlecenia w biurze maklerskim twoja rola się kończy. Złożone zlecenie wraz z innymi zleceniami z całego kraju przekazywane jest na Giełdę. Tutaj ustalony zostaje kurs, według którego na sesji będą zawarte transakcje danym papierem wartościowym. Jak ustala się kurs? Każdy papier wartościowy ma swojego maklera zajmującego się na Giełdzie ustaleniem jego kursu, czyli maklera - specjalistę. Do niego w czasie sesji giełdowej (czyli posiedzenia, w czasie którego zawiera się transakcje giełdowe) trafiają z całego kraju zlecenia kupna lub sprzedaży danego papieru. Zlecenia są już uporządkowane przez komputer, tzn. ustawione według proponowanych przez inwestorów limitów cen. Specjalista ma w tych zleceniach do czynienia z dwoma idącymi w przeciwnych kierunkach dążeniami inwestorów - by tanio kupić i drogo sprzedać. Każde zlecenie wpływa na kurs. Najważniejszą zasadą przy wyborze kursu, jaką kieruje się specjalista jest wyznaczenie takiej ceny spośród zaproponowanych przez klientów, przy której największa ilość akcji lub obligacji zmieni właściciela. Na Giełdzie bowiem chodzi o to, by zadowolić jak największą liczbę inwestorów. Makler - specjalista jest tylko pośrednikiem. Kurs ustala rynek, czyli wszyscy inwestorzy, którzy złożyli swoje zlecenia na daną sesję.

Ryzyko inwestowania.

Ryzyko zależy od rodzaju lokaty i stanu koniunktury na rynku. Poza tym istnieje wiele sposobów, aby ryzyko zmniejszyć. Najbezpieczniejsze są obligacje. Obecnie na Giełdzie handluje się obligacjami Skarbu Państwa. Są one lokatą bezpieczną, gdyż nie ma obawy, że Skarb Państwa ich od nas nie wykupi. Oprocentowanie odzwierciedla poziom inflacji, a wahania kursowe są niewielkie. Akcje niosą ze sobą dużo większe ryzyko. Największe ryzyko wynika z szybkich zmian cen. Według Regulaminu Giełdy ceny akcji z sesji na sesję nie mogą się zmieniać więcej niż o 10% (w górę i w dół). W dłuższym czasie jednak wahania te składają się na duże zmiany cen. Jest to główne źródło zarobku inwestorów.

Najważniejsze sposoby zmieszenia ryzyka to:

1. Zdobyć wiedzy o rynku akcji i prawach nim rządzących. Kursy akcji nie zmieniają się bezpodstawnie. W dłuższym czasie kształtują się w zależności od stanu finansowego spółki je emitującej, w krótszym - w zależności od bieżących relacji między podażą a popytem na dane akcje.
2. 2. Zróżnicowanie lokat. Ryzyko możesz znacznie zmniejszyć lokując swoje środki w kilka różnych papierów wartościowych o odmiennych stopniach ryzyka, np. inwestując część posiadanych środków w obligacje. Przy inwestycjach w akcje ryzyko warto rozłożyć inwestując w akcje spółek z kilku różnych branż, co uchroni cię przed stratami związanymi ze złą koniunkturą w jednej dziedzinie gospodarki.



3. 3. Wybór odpowiedniego momentu zakupu. Kursy akcji podlegają cyklicznym wahaniom. Są okresy, kiedy rosną (hossa) i spadają (bessa). Im szybszy i bardziej gwałtowny wzrost cen, tym bardziej dramatyczne i nagłe może być załamanie. Dokonując zakupu należy pamiętać, że akcje nie będą drożeć bez końca i kupując przy końcu etapu wzrostu można za nie przepłacić. Nie warto płacić za akcje każdej ceny tylko dlatego, aby je kupić. Moment kupna jest ważniejszy, niż sprzedaży, gdyż wtedy można popełnić błąd, który czasami trudno naprawić. Przy sprzedaży mniej jest niewiadomych. Jedną z zasad rozsądnego inwestowania w papiery wartościowe jest nie lokowanie w nie pieniędzy przeznaczonych na cele życiowe, by nagle nie być zmuszonym do ich sprzedaży w najmniej korzystnej chwili.

Nauczyciel:

- * *Wyjaśnia, dlaczego wyniki sesji są ważne dla inwestora,*
 - * *Przedstawia wyniki notowań akcji dla wybranych spółek i dokonuje analizy,*
 - * *Wyjaśnia czym jest ceduła giełdowa¹*
1. *Nauczyciel przydziela zadania uczniom. Każdy uczeń dostaje wyniki notowań akcji i analizuje je.*
 2. *Nauczyciel wyjaśnia wpływ informacji na kursy.*
 3. *Uczniowie zastanawiają się, co może wpłynąć na cenę akcji (praca zespołowa)*

Które z podanych niżej zdarzeń mogą twoim zdaniem mieć wpływ na wartość akcji Telekomunikacji Polskiej?

- * Sposoby reklamowania usług
- * Nieurodzaj rzepaku
- * Podniesienie podatków za usługi telefoniczne
- * Sztorm na Bałtyku
- * Wejście na polski rynek nowego operatora telefonicznego
- * Oddanie do użytku nowej autostrady
- * Spadek obrotów i zysków spółki
- * Zmiana zarządu firmy
- * Pogłoski o zakupie służbowego samolotu przez prezesa TP S.A.
- * Sposoby załatwiania reklamacji przez zarząd TP S.A.

¹ **CEDUŁA GIEŁDOWA** to oficjalny komunikat publikowany przez giełdy towarowe i walutowe każdorazowo po zamknięciu sesji; podaje ceny i kursy akcji i obligacji z danej sesji, zawiera najwyższe i najniższe kursy i ceny notowane w ciągu dnia, wykazuje tendencje na danym rynku, może także (jak Ceduła Warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych) podawać informacje o emitentach i różnego rodzaju statystyki dotyczące rynku giełdowego.



- × Otwarcie nowego hipermarketu
 - × Promocja akcesoriów i usług telefonicznych
5. Na przygotowanej planszy należy umieścić karteczki ze zdarzeniami tak, aby najlepiej pasowały pod względem ich znaczenia dla TP S.A.

Przedstawiając pracę grupy uzasadnijcie swoje przypuszczenia. Jaki będzie ten wpływ – pozytywny czy negatywny?

6. Uczniowie opracowują podstawy dobrego inwestowania (praca w grupach)
7. Prezentacja wyników - na samoprzylepnych karteczkach grupy zapisują swoje pomysły i przyklejają na szary papier na tablicy; powtarzające się kartki usuwamy. To ćwiczenie można również wykonać na platformie e-learningowej.
8. Uczniowie w grupach szukają w Internecie odpowiedzi na następujące pytania (należy podać strony WWW, publikacje, czasopisma itp.)

Uczniowie odpowiadają na pytania:

- × Gdzie szukać informacji na temat rynku kapitałowego i KDPW
- × Gdzie szukać informacji na temat spółek notowanych na giełdach
- × Gdzie szukać informacji na temat obligacji oraz wyników notowań
- × Gdzie szukać informacji na temat spółek oraz inwestowania

Zadanie dodatkowe (platforma e-learningu) dla zainteresowanych uczniów, pragnących rozwijać wiedzę i umiejętności z zakresu inwestowania na giełdzie.

Na najbliższe dwa tygodnie staniecie się wirtualnymi inwestorami giełdowymi. Zakładamy, że każdy z was zaczyna z kapitałem w wysokości 10 tys. złotych. Przyjrzyjcie się uważnie kursom akcji spółek notowanych na rynku podstawowym warszawskiej giełdy (prasa, Internet). Zdecydujcie, ile i jakie akcje kupujecie. Zakładamy, że transakcji dokonujecie po cenie z godziny 16.10 danego dnia (fixing z godz.16.10). Codziennie możecie dokonywać zmian w portfelu akcji, tzn. sprzedawać akcje jednych firm, a kupować innych.



Po dwóch tygodniach obliczcie, jaką wartość ma pakiet akcji, którymi dysponujecie i sprawdźcie, kto okazał się najlepszym inwestorem.

Na koniec nauczyciel powinien udzielić kilku praktycznych porad, jak należy grać, aby nie „wpaść” w „dół finansowy”, jak i psychiczny.

Podczas gry na giełdzie nie należy ulegać emocjom. Zawsze trzeba trzeźwo oceniać rzeczywistość. Naturalną sytuacją jest wzrost cen, jak i spadek kursów papierów wartościowych. Musimy sami zdecydować, czy przeczekać ewentualne spadki, czy też zacząć działać. Musimy kupować mądrze i nie inwestować wszystkich naszych środków. Nie powinniśmy też angażować środków przeznaczonych na inne cele, np. planujemy za trzy miesiące kupić samochód, a przez ten okres zainwestujemy je na giełdzie. Jest to poważny błąd.

Pamiętajmy, że na giełdzie możemy dużo zyskać jak i wiele stracić, ale zawsze długoterminowe traktowanie inwestycji działa na naszą korzyść. Przed rozpoczęciem samodzielnej gry warto zapoznać się z konstrukcją polskiego rynku kapitałowego, jak i z różnymi technikami wyboru najkorzystniejszej inwestycji .

Scenariusz lekcji 9 i 10

Prawo podaży i popytu

Uczniowie podczas zajęć poznają różnicę między popytem elastycznym i nieelastycznym, badają cechy charakterystyczne produktów w celu określenia elastyczności cenowej popytu, obliczają zmiany w dochodzie całkowitym, by określić elastyczność oraz jej wpływ na problemy gospodarcze i społeczne.

CELE do zrealizowania na zajęciach:

- × Uczniowie definiują pojęcie elastyczności cenowej popytu.
- × Uczniowie odróżniają popyt elastyczny od nieelastycznego.
- × Uczniowie opisują czynniki, które najczęściej decydują o tym, czy popyt jest elastyczny, czy nieelastyczny.
- × Posługując się badaniem dochodu całkowitego uczniowie decydują, czy popyt jest elastyczny, czy nieelastyczny.
- × Posługując się pojęciem cenowej elastyczności popytu uczniowie analizują różnego rodzaju problemy gospodarcze.

OPIS LEKCJI

Uczniowie badają cechy charakterystyczne produktów w celu określenia elastyczności cenowej popytu, obliczają zmiany w dochodzie całkowitym, by określić elastyczność oraz analizują wpływ elastyczności na problemy gospodarcze i społeczne.



POTRZEBNY CZAS

Dwie godziny lekcyjne.

MATERIAŁY

- * Zadanie 1: Co to jest elastyczność cenowa popytu?
- * Zadanie 2: Elastyczność cenowa i badanie dochodu całkowitego.
- * Zadanie 3: Stosowanie elastyczności w prawdziwym świecie.

WYKORZYSTANE POMOCE DYDAKTYCZNE

- * RZUTNIK MULTIMEDIALNY
- * PLATFORMA E – LEARNINGU
- * FLIPCZART MAGNETYCZNY

PRZEBIEG LEKCJI

Nauczyciel prezentuje uczniom pierwszą część wiedzy na temat prawa popytu. Wykorzystany materiał umieszczony zostaje również w formie wykładu na platformie e-learningu. Treść znajduje się poniżej.

Prawo popytu

Zgodnie z prawem popytu wraz ze wzrostem ceny wielkość popytu spada. Kiedy cena spada, wielkość popytu wzrasta. Nie dość jednak wiedzieć, w którą stronę zmienia się wielkość popytu w odpowiedzi na zmianę ceny. Ważne jest też, by wiedzieć, jak bardzo zmienia się wielkość popytu. Przedsiębiorstwo może nie zdecydować się na podwyżkę cen swojego produktu, jeśli konsumenci kupią znacznie mniej towaru po wyższej cenie. Jeśli jednak konsumenci kupią tylko trochę mniej towaru po wyższej cenie, przedsiębiorstwo z pewnością podniesie cenę produktu.

To, na ile wielkość popytu zmienia się w stosunku do zmiany ceny nazywamy cenową elastycznością popytu. Jeśli zmiana wielkości popytu jest procentowo większa niż zmiana ceny, wówczas popyt jest elastyczny. Oznacza to, że wielkość popytu w dużym stopniu reaguje na zmiany ceny. Jeśli zmiana wielkości popytu jest stosunkowo nieznaczna, popyt na dany towar lub usługę jest nieelastyczny.

O tym, czy popyt na dany produkt jest w pewnym zakresie cen elastyczny czy nieelastyczny, decyduje kilka czynników:

- * Popyt na produkty mające wiele substytutów najczęściej jest elastyczny, ponieważ kiedy cena wzrasta łatwo jest kupić produkt zastępczy. Popyt na produkty mające niewiele substytutów najczęściej jest nieelastyczny, ponieważ nabywcy nie mają tak wielu możliwości wyboru.



- × Popyt na towary i usługi pochłaniające znaczną część budżetu konsumenta najczęściej jest elastyczny, ponieważ zmiana ceny w większym stopniu wpłynie na ogólne wydatki konsumenta. Natomiast popyt na towary i usługi mające niewielki udział w budżecie konsumenta najczęściej jest nieelastyczny, ponieważ zmiana cen tych produktów w znacznie mniejszym stopniu wpłynie na ogólne wydatki konsumenta.
- × Im więcej czasu mają konsumenci na dostosowanie się do zmian wysokości cen, tym bardziej zwiększą zakupy w odpowiedzi na spadek cen, a zmniejszą zakupy w odpowiedzi na wzrost cen. Dlatego też popyt w wymiarze długoterminowym najczęściej jest bardziej elastyczny, niż popyt w wymiarze krótkoterminowym

Po skończonej 1 części wykładu nauczyciel zadaje uczniom pytania. Można tutaj wykorzystać możliwości platformy e-learningowej i zamieścić te pytania wcześniej, udostępniając je uczniom dopiero po zakończonym wykładzie. Nauczyciel może obserwować postęp każdego ucznia na swoim komputerze, sprawdzać stopień zaawansowania w podawaniu odpowiedzi oraz poprawność tych odpowiedzi. Pytań jest 5, więc maksymalny czas dla ucznia nie powinien przekraczać 5 minut. Odpowiedzi na pytania podano w nawiasach.

Pytania:

A. Co mówi prawo popytu? (Cena i wielkość popytu są ze sobą odwrotnie sprzężone.)

B. Co to jest elastyczność cenowa popytu? (Miara reagowania konsumentów na zmiany cen. Porównuje ona zmianę wielkości popytu ze zmianą ceny.)

C. Co to jest popyt elastyczny? (Sytuacja, w której wielkość popytu zmienia się bardziej niż wysokość ceny.)

D. Co to jest popyt nieelastyczny? (Sytuacja, w której wielkość popytu zmienia się stosunkowo mniej niż wysokość ceny.)

E. Jakie czynniki wpływają na elastyczność cenową popytu na dany produkt? (To, czy produkt ma wiele czy mało substytutów, czy stanowi dużą, czy małą część budżetu konsumentów oraz od jak dawna konsumenci reagują na zmiany cen.)

Nauczyciel prosi uczniów, aby wykonali Część II Zadania 1. (platforma e-learningu)

Polecenie dla ucznia:

Zdecyduj, czy popyt na poniższe produkty jest elastyczny, czy nieelastyczny. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Uczeń będzie miał do dyspozycji obrazki produktów (z podpisami jak poniżej) i na komputerze za pomocą myszki dopasuje tabliczki z napisem „elastyczny” bądź „nieelastyczny” do konkretnego rysunku. Po zakończeniu pracy prawidłowe odpowiedzi zostaną podświetlone i automatycznie obliczona zostanie liczba pkt. zdobytych przez ucznia w tym zadaniu.



- **Sól**
- **Nowe samochody**
- **Kotlety wieprzowe**
- **Wakacje w Europie**
- **Insulina w jednej z czterech aptek w centrum handlowym**
- **Benzyna kupowana następnego dnia po 20-procentowej podwyżce cen**
- **Benzyna kupowana rok po 20-procentowej podwyżce cen**

Odpowiedzi:

A. Sól – Nieelastyczny. Ma niewiele substytutów i stanowi niewielką część budżetu konsumentów.

B. Nowe samochody – Elastyczny. Powszechnie dostępnym substytutem są stare samochody, a nowe samochody stanowią znaczną część budżetu konsumentów.

C. Kotlety wieprzowe – Elastyczny. Jest wiele substytutów.

D. Wakacje w Europie – Elastyczny. Jest wiele innych miejsc, gdzie można wyjechać na wakacje, a podróż do Europy stanowi dla większości konsumentów duży wydatek.

E. Insulina – Nieelastyczny. Niewiele substytutów.

F. Insulina w jednej z czterech aptek w centrum handlowym – Bardziej elastyczny. Konkurencja zapewnia towary substytucyjne.

G. Benzyna kupowana następnego dnia po 20 -procentowej podwyżce cen – Nieelastyczny. Konsumenty nie mieli wystarczająco dużo czasu, by dostosować swoje zakupy do wyższych cen benzyny.

H. Benzyna kupowana rok po 20 -procentowej podwyżce cen – Bardziej elastyczny,
niż
w przypadku punktu G, niemniej prawdopodobnie nadal dość nieelastyczny. Wielu konsumentów przestawi się na bardziej ekonomiczne samochody lub znajdzie inne możliwości, takie jak używanie samochodu przez kilka osób, komunikacja publiczna, czy częstsze przeglądy pojazdów.

Nauczyciel przechodzi do prezentacji kolejnej części wykładu:

Elastyczność cenowa i badanie dochodu całkowitego

Ogólnopolski program
podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych
w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych
i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów

Lider projektu

Partner projektu





Jednym ze sposobów określenia elastyczności cenowej popytu jest zbadanie, co się stanie

z dochodem całkowitym, kiedy zmieni się cena produktu. Dochód całkowity otrzymujemy mnożąc cenę przez wielkość popytu:

$\text{cena} \times \text{wielkość popytu} = \text{dochód całkowity}$

$10 \$ \times 150 \text{ sztuk} = 1\,500 \$$

Kiedy cena towaru lub usługi zmienia się, zmiana dochodu całkowitego zależy od względnego rozmiaru zmian ceny i wielkości popytu. Po pierwsze, mamy do czynienia z efektem cenowym – zmianą wysokości kwoty otrzymywanej przez sprzedawcę za każdą sprzedaną jednostkę. Efekt cenowy wzrostu ceny ma spowodować wzrost dochodu całkowitego. Efekt cenowy spadku ceny ma spowodować spadek dochodu całkowitego. Jednakże występuje również efekt ilościowy. Wyższe ceny powodują spadek ilości popytu, co oznacza, że dochody uzyskiwane są z mniejszej liczby jednostek. Dlatego też efekt ilościowy wzrostu cen ma spowodować zmniejszenie dochodu całkowitego. Z drugiej strony, kiedy cena spada, wzrasta ilość popytu, dochód jest więc uzyskiwany z większej liczby jednostek. Oznacza to, że efekt ilościowy spadku cen ma spowodować wzrost dochodu całkowitego.

Efekt cenowy i efekt ilościowy działają w przeciwnych kierunkach, a więc za każdym razem gdy zmienia się cena dochód całkowity może się zwiększyć, zmniejszyć lub pozostać bez zmian. Jeśli efekt cenowy jest większy niż efekt ilościowy, popyt będzie nieelastyczny. Jeśli efekt ilościowy jest większy niż efekt cenowy, popyt będzie elastyczny. Porównując kierunki zmian cen i dochodu całkowitego można wywnioskować, czy większy jest efekt cenowy, czy ilościowy, a na tej podstawie można określić, czy popyt jest elastyczny, czy nieelastyczny. Jeśli ze względu na dokładne znoszenie się zmian cen i zmian ilości dochód całkowity pozostaje niezmienny, mówimy wówczas, że popyt jest jednolicie elastyczny.

Cena Dochód całkowity Elastyczność popytu

↑ ↓ elastyczny

↓ ↑ elastyczny

↓ ↑ nieelastyczny

↑ ↓ nieelastyczny

↑ lub ↓ = jednolicie elastyczny

Uczniowie odpowiadają na pytania:

- × Co to jest dochód całkowity? (Iloczyn ceny i wielkości popytu.)
- × Jaki jest efekt cenowy w zakresie dochodu całkowitego, gdy cena wzrasta? (Wzrost dochodu całkowitego, ponieważ każda jednostka jest sprzedawana za wyższą cenę.)



- × Jaki jest efekt ilościowy w zakresie dochodu całkowitego, gdy kiedy cena wzrasta? (Spadek dochodu całkowitego, ponieważ przy wyższej cenie sprzedanych zostanie mniej jednostek.)
- × Co się stanie z dochodem całkowitym, gdy cena wzrośnie? (Może się zwiększyć lub zmniejszyć, w zależności od tego, czy większy jest efekt cenowy, czy ilościowy. Jeśli efekt cenowy jest większy niż efekt ilościowy, wówczas dochód całkowity wzrośnie. Jeśli efekt cenowy jest mniejszy niż efekt ilościowy, wówczas dochód całkowity spadnie.)
- × Jaki jest efekt cenowy w zakresie dochodu całkowitego, gdy cena spada? (Spadek dochodu całkowitego, ponieważ każda jednostka jest sprzedawana za niższą cenę.)
- × Jaki jest efekt ilościowy w zakresie dochodu całkowitego, gdy cena spada? (Wzrost dochodu całkowitego, ponieważ przy niższej cenie sprzedanych zostanie więcej jednostek).
- × Co się stanie z dochodem całkowitym, gdy cena spadnie? (Może się zwiększyć lub zmniejszyć, w zależności od tego, czy większy jest efekt cenowy, czy ilościowy. Jeśli efekt cenowy jest większy niż efekt ilościowy, wówczas dochód całkowity spadnie. Jeśli efekt cenowy jest mniejszy niż efekt ilościowy, wówczas dochód całkowity wzrośnie.)
- × Jak opisałbyś popyt elastyczny w kategoriach efektu cenowego i ilościowego? (Przy popycie elastycznym efekt cenowy jest mniejszy niż efekt ilościowy, a więc cena i dochód całkowity przesuwają się w przeciwnych kierunkach.)
- × Jak opisałbyś popyt nieelastyczny w kategoriach efektu cenowego i ilościowego? (Przy popycie nieelastycznym efekt cenowy jest większy niż efekt ilościowy, a więc cena i dochód całkowity przesuwają się w tym samym kierunku.)
- × Co stałoby się z dochodem całkowitym, gdyby efekt cenowy był równy efektowi ilościowemu? (Dochód całkowity pozostałby niezmienny. Zjawisko to nazywamy popytem jednolicie elastycznym.)

Nauczyciel zaprasza uczniów do kolejnego zadania, w którym obejrzą na platformie e-learningowej scenki sytuacyjne i będą musieli się do nich ustosunkować przyciskając przycisk „tak” lub „nie”.

Kiedy skończą pracę, nauczyciel omówi odpowiedzi. (Jest to dobra okazja, by zauważyć, jak błędne założenia co do elastyczności popytu mogą stać się przyczyną niewłaściwych wyborów politycznych.)

Każda z poniższych historyjek zawiera pewne założenie na temat elastyczności popytu. Dla każdej z historyjek:

1. Uczeń ma określić, czy założenie na temat elastyczności popytu jest słuszne, czy nie.

2. Uzasadnić odpowiedź (po zaznaczeniu odpowiedzi uczniowie przystępują do dyskusji)

A. I. M. Politico, kandydat do władz ustawodawczych, proponuje znaczny wzrost podatków od wyrobów tytoniowych i alkoholu. Twierdzi on: „Proponuję te podatki nie

po **Ogólnopolski program** podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów

Lider projektu

Partner projektu to,





by zwiększyć dochód, ale po to, by zniechęcić ludzi do lekkomyślnego picia alkoholu i zwyczaju palenia papierosów. Wzrost cen papierosów i trunków spowoduje, że większość ludzi przestanie ich używać. W końcu nikt nie musi pić, czy palić.”

B. W 2000 r. członkowie Organizacji Krajów Eksportujących Ropę Naftową (OPEC) ograniczyły produkcję ropy naftowej. Stało się to powodem gwałtownych podwyżek cen ropy i benzyny. Specjalista ds. ochrony środowiska B. A. Green z zadowoleniem przyjął to posunięcie OPEC. „Jest to krok we właściwym kierunku, jeśli chodzi o ochronę środowiska. Ludzie zdecydowanie ograniczą spożycie nieodnawialnych produktów naftowych, dzięki czemu powietrze stanie się czystsze.”

C. Radny Vic Acqua sprzeciwił się podwyżce cen wody w czasie ostatniej suszy. Twierdził on, że nie istnieje substytut wody, a więc podniesienie ceny wody pobieranej przez miejskie przedsiębiorstwo wodne wcale nie spowoduje zmniejszenia zużycia wody przez mieszkańców.

D. Podróżniczka Sky King twierdzi, że jeśli linie lotnicze chcą przyciągnąć więcej pasażerów, powinny obniżyć ceny przelotów dla osób podróżujących służbowo oraz dla wyjeżdżających na wakacje. Uważa ona, że obie te grupy jednakowo odpowiedzą na spadek cen.

Odpowiedzi:

A. I. M. Politico nie ma racji. Zakłada on, że popyt na te produkty jest elastyczny, ale tak nie jest. Wyciąga błędny wniosek, że wzrost podatków od papierosów i alkoholu zdecydowanie ograniczy ich konsumpcję. Podatki od tych artykułów w niewielkim stopniu ograniczają ich spożycie.

B. Założenie B. A. Green na temat elastyczności cen jest błędne. Konsumpcja benzyny zostanie ograniczona w stosunkowo niewielkim stopniu. Potrzeba czasu, aby znaleźć alternatywy do korzystania z benzyny. W 2000 r. ceny benzyny wzrosły niemal dwukrotnie w niektórych częściach Stanów Zjednoczonych, a jednak konsumpcja nie zmniejszyła się o połowę. Potrzeba czasu, aby konsumenci zmienili swoje zwyczaje związane z użytkowaniem pojazdów.

C. Założenie Vic Acqua jest błędne. Popyt na wodę jest nieelastyczny, ale wzrost cen ograniczy nieco spożycie wody, ponieważ ludzie zrezygnują z wykorzystywania jej do mniej istotnych celów, takich jak podlewanie trawników, mycie samochodów, chodników i podjazdów.

D. Założenie pani Sky King jest błędne. Przyjmuje ona, że zarówno osoby podróżujące służbowo, jak i turyści prezentują elastyczny popyt na podróże lotnicze. W rzeczywistości jednak osoby podróżujące służbowo będą prawdopodobnie o wiele mniej elastyczne, ponieważ często nie mogą one odłożyć przelotu, zrezygnować z niego, czy zaplanować go z wyprzedzeniem albo nie podróżować w trakcie weekendów, co mogą zrobić turyści. Turystom łatwiej jest przełożyć planowaną



podróż, skorzystać z innych środków transportu lub zmienić cel podróży, by uniknąć przelotów lub korzystać nich rzadziej.

ZAKOŃCZENIE (pytania podsumowujące)

1. Co mierzymy za pomocą elastyczności cenowej popytu? (Reagowanie konsumentów na zmiany cen.)
2. Co porównujemy za pomocą elastyczności cenowej popytu? (Względna wielkość zmiany ceny i zmiany wielkości popytu.)
3. Co to jest popyt elastyczny? (Sytuacja, w której wielkość popytu zmienia się bardziej niż cena.)
4. Co to jest popyt nieelastyczny? (Sytuacja, w której wielkość popytu zmienia się mniej niż cena.)
5. Opisz, jak efekt cenowy i efekt ilościowy działają w przeciwnych kierunkach, wpływając na wysokość dochodu całkowitego. (Z prawa popytu wynika, że efekt cenowy spowoduje wzrost [spadek] dochodu całkowitego przy wzroście ceny, ale efekt ilościowy spowoduje spadek [wzrost] dochodu całkowitego, ponieważ konsumenci kupią mniej [więcej] za wyższą [niższą] cenę.)
6. Jeśli cena produktu wzrasta i dochód całkowity wzrasta, to czy elastyczność cenowa popytu jest elastyczna, czy nieelastyczna? (Nieelastyczna)
7. Jeśli cena produktu spada, a dochód całkowity wzrasta, to czy elastyczność cenowa popytu jest elastyczna, czy nieelastyczna? (Elastyczna)
8. Jakie czynniki wpływają na elastyczność cenową popytu? (Liczba substytutów, pozycja w budżecie konsumentów, czas.)

SPRAWDZENIE WIADOMOŚCI

Poproś uczniów, aby wyobrazili sobie, że wasza szkoła otrzymuje 30% środków budżetowych ze sprzedaży napojów orzeźwiających. Rada szkoły rozważa możliwość podniesienia ceny napojów o 20 groszy, aby zarobić więcej środków na zakup oprogramowania komputerowego. Poleć uczniom, aby każdy z nich przeprowadził badanie rynku obejmujące 3 do 5 osób ze szkoły, aby określić, ile puszek napojów tygodniowo kupują ludzie przy obecnej cenie, a ile kupowaliby przy wyższej cenie. Na podstawie tych danych niech stwierdzą, czy w tym zakresie cen popyt jest elastyczny, czy nieelastyczny, a następnie w oparciu o swoje badanie sporządzą zalecenia dla rady.



Scenariusz lekcji 11 i 12

Praca jako wartość w życiu człowieka

CELE do zrealizowania na zajęciach:

- * Charakterystyka aspektów, w jakich można rozpatrywać pracę,
- * Wyjaśnienie z jakich elementów składa się praca,
- * Opis różnych wymiarów pracy,
- * Znaczenie etyki i uregulowań kodeksu pracy.

POTRZEBNY CZAS

Dwie godziny lekcyjne.

MATERIAŁY

- * Prezentacja,
- * Kodeks pracy,
- * Test „Rozpoznawanie predyspozycji zawodowych”,
- * Ćwiczenia.

Ogólnopolski program
podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych
w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych
i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów

www.naukaibiznes.pl

Lider projektu



Partner projektu





WYKORZYSTANE POMOCE DYDAKTYCZNE

- × RZUTNIK MULTIMEDIALNY
- × PLATFORMA E – LEARNINGU
- × FLIPCZART MAGNETYCZNY
- × Internet

Nauczyciel prezentuje istotę pracy i jej wartość w życiu każdego człowieka

Na wstępie należy określić, czym naprawdę jest praca i do czego służy w życiu człowieka. Słowo praca wg encyklopedii to celowa działalność człowieka prowadząca do wytworzenia dóbr materialnych lub kulturalnych. Jest to forma działania odgrywająca szczególnie ważną rolę w rozwoju społeczeństwa. Praca jest środkiem, który zapewnia nam istnienie w dzisiejszym świecie oraz osiągnięcie szacunku, poważania i prestiżu. Praca to słowo znaczące tak wiele dla człowieka, że na przestrzeni wieków urosło do rangi filozofii. „Żadna praca nie hańbi”, „Jaka praca taka płaca” - to przysłowia, które towarzyszą nam od wczesnego dzieciństwa. A najbardziej aktualnym przysłowiem dla czasów teraźniejszych jest „Cierpliwością i pracą ludzie się bogacą”. Praca jest sensem naszego życia. Człowiek jako istota myśląca i twórcza nie może być po prostu obserwatorem otaczającego świata. Dlatego tworzy, zostawiając po sobie dobra materialne lub kulturalne, z których korzystają przyszłe pokolenia.

Aktywność jest bowiem nieodzownym warunkiem zaspokojenia potrzeb. Chcemy być czynnymi emocjonalnie, fizycznie i umysłowo. Każdy z nas jest świadomy, że dla osiągnięcia celu musimy pracować rzetelnie i uczciwie. Pracując wytwarzamy dobra materialne lub kulturalne, z których korzystają przyszłe pokolenia. Te właśnie wytworzone przez nas dobra służą potomnym za miernik naszej osobowości, one decydują czy dany człowiek wejdzie na trwałe do historii. Człowiek w swej twórczej pracy staje się nieśmiertelny. Dzięki temu rośnie poczucie faktycznego sensu życia. Trzeba jednak pamiętać, aby praca wykonywana była z chęcią i radością. Praca wykonywana z konieczności będzie mało wydajna i nie przyniesie zadowolenia.

Praca rozumiana jest jako wartość uniwersalna, dzięki której powstają i funkcjonują wszystkie inne wartości. W związku z tym stanowi podstawowy miernik wartości człowieka. Jan Paweł II kiedyś napisał: „... praca jest dobrem człowieka, dobrem jego człowieczeństwa – przez pracę bowiem człowiek nie tylko przekształca przyrodę, dostosowując ją do swoich potrzeb, ale także urzeczywistnia siebie jako człowieka, a także poniekąd bardziej staje się człowiekiem”. Inaczej rzecz biorąc można to wytłumaczyć w następujący sposób:

- × każdy człowiek ma prawo do pracy, a wszyscy, którzy mają na to wpływ, powinni gwarantować realizację tego prawa,
- × każdy człowiek powinien uzyskać takie przygotowanie do pracy i taki stan



- kompetencji, które zagwarantują mu szansę bycia podmiotem w każdej sytuacji pracowniczej,
- * każdy pracujący ma prawo do pozyskiwania w drodze pracy zawodowej minimum środków niezbędnych do ludzkiej egzystencji jego i jego rodziny,
 - * bezrobocie godzi w istotę człowieka zdolnego i pragnącego realizować swoje naturalne prawo do pracy.

Poglądy na pracę jako dobro człowieka zmieniały się przez wieki. Obecnie coraz bardziej uświadamiamy sobie, że praca polega na przekształcaniu dóbr przyrody i przystosowaniu ich do zaspokojenia potrzeb ludzkich. W ustroju wspólnoty zawodowej pracę traktowano jak konieczność życiową ciężącą na wszystkich jednostkach dorosłych i sprawnych.

W okresie niewolnictwa praca została zepchnięta na barki niewolników. Była przedmiotem przymusu i pogardy wyższych warstw społeczeństwa. W czasach feudalizmu pracę traktowano jako konsekwencją grzechu pierworodnego lub też jako środek konieczny do utrzymania w zdrowiu ciała i duszy. W czasach nowożytnych pracy człowieka zaczęto przypisywać różne wartości w tym **wartość moralną i ekonomiczną**.

Warto tu przybliżyć uczniom parę faktów historycznych:

Bardzo poważnie nad rolą pracy zaczęto myśleć w okresie pozytywizmu. Wtedy właśnie pozytywiści polscy głosili dwa główne hasła „praca organiczna” oraz „praca u podstaw”. Praca organiczna wywodziła się z teorii Herberta Spencera, który wskazał analogię pomiędzy organizmem społecznym, a żywym organizmem. Stwierdził, iż prawidłowe funkcjonowanie będzie zapewnione dopiero wtedy, gdy będą właściwie działały wszystkie organy. W związku z tym, by społeczeństwo osiągało coraz wyższe stadia rozwoju musi pomnażać swe bogactwa i doskonalić wszystkie dziedziny gospodarki i kultury. Natomiast praca u podstaw kładła nacisk na konieczność należytego wykształcenia i oświecenia wszystkich grup społecznych, traktowanych jako równouprawnione organy jednego organizmu. Ze względu na to, że wieki ucisku i prześladowań szczególnie negatywnie odbiły się na warstwie chłopskiej, pozytywiści głosili postulat podniesienia poziomu oświaty ogólnej i zawodowej wśród tej najbardziej zacofanej grupy społecznej.

W tym miejscu można zapytać uczniów, czym oni kierowaliby się dokonując wyboru w momencie decyzji związanych z poszukiwaniem pracy.

W dzisiejszych czasach praca jest czymś normalnym (brak pracy także zaczyna być na porządku dziennym), a pojęcie praca zawodowa powszechnie jest uznawane za



centralną kategorię kształcenia zawodowego. Ogólnie rzecz biorąc praca jest działalnością ludzi zorganizowanych, prowadzącą do powstania wytworów społecznie wartościowych i podnoszenia jakości życia wykonujących ją jednostek. Człowiek wybierając pracę bierze pod uwagę wiele czynników, które mogą mieć znaczny wpływ na jego przyszłość. Jako główne można wymienić:

- * praca powinna być sensowna, potrzebna i użyteczna
- * praca powinna być godna i wolna
- * praca powinna być wydajna i efektywna
- * praca powinna być dokładna
- * praca powinna być oszczędna i gospodarna
- * praca powinna być dobrze nagradzana
- * praca powinna być szanowana
- * praca powinna być wykonywana w warunkach godnych człowieka
- * praca powinna być bezpieczna i dostosowana do właściwości człowieka
- * praca powinna rozwijać i dowartościowywać wykonawcę
- * praca powinna uszlachetniać przyrodę i społeczeństwo

Dzisiejsze czasy charakteryzuje ogromna walka o pracę. Bezrobocie sięga wysokich pułapów, więc w wielu przypadkach człowiek podejmujący pracę nie ma możliwości dokonać wyboru spośród kilku opcji. Z tego powodu powyższe czynniki w niewielu przypadkach mogą być analizowane przez osoby mające możliwość dokonania wyboru. Dlatego człowiek posiadający pracę zazwyczaj ją szanuje i ma do niej pozytywny stosunek, choć od tej reguły zdarzają się wyjątki.

W pracy zawodowej ważna jest także motywacja. Według amerykańskiego psychologa pracy A.H. Maslowa motywacja człowieka to hierarchia sześciu grup potrzeb:

1. fizjologicznych – potrzeby powietrza, wody, jedzenia i płci.
2. bezpieczeństwa – potrzeby pewności, porządku, braku lęku lub zagrożenia, bezpieczeństwo społeczne i fizyczne.
3. społecznych – potrzeby przynależności i miłości.
4. szacunku – potrzeby osiągnięć, uznania dla samego siebie oraz szacunku ze strony innych.
5. samourzeczywistnienia – potrzeby samorealizacji i rozwoju własnego potencjału, wiedzy i rozumienia.
6. estetycznych – potrzeby rozumienia piękna i brzydoty, kształtowanie poczucia estetyki.

Według A.H. Maslowa warunkiem pojawienia się każdej kolejnej potrzeby jest zaspokojenie potrzeby stojącej niżej w hierarchii. Każda potrzeba fizjologiczna musi więc być choć częściowo zaspokojona, zanim dana osoba zapragnie zaspokojenia potrzeb wyższego rzędu. Praktyczne wnioski wynikające z tej teorii dla motywacji w zakładach pracy są liczne. Podstawowe fizjologiczne potrzeby pracownika muszą być zaspokojone za pomocą płacy wystarczającej do nakarmienia, zapewnienia



mieszkania oraz ochrony pracownika i jego rodziny. Istotne jest zagwarantowanie bezpiecznego miejsca pracy, właściwych zachęt do pracy, poczucia przynależności, czy możliwości rozwoju.

Kolejnym ważnym punktem jest zadowolenie z pracy. Wiadomo, że jeżeli jedna z powyższych potrzeb (motywacji) nie będzie spełniona, od razu zadowolenie z pracy będzie mniejsze, co wiąże się z wydajnością pracy. Pewna grupa badaczy amerykańskich ustaliła następujące czynniki, które powodują zadowolenie z pracy:

1. Rozumienie wartości z pożytku wykonywanej pracy, przekonanie, że warto robić to, co jest robione.
2. Zaufanie do kierownictwa, które zna się na rzeczy i ma właściwy stosunek do podwładnych.
3. Świadomość uczestnictwa w ważnej pracy oraz zaufanie własnej grupie roboczej.
4. Poczucie własnego znaczenia dla pracy.
5. Sprawiedliwa i słuszna płaca, wystarczająca na przyzwoite utrzymanie.
6. Perspektywy awansu, możliwości wykazania się zdolnościami i podwyższania kwalifikacji.
7. Stałość pracy. Opieka na wypadek choroby i starości.
8. Świadomość tego, co się dzieje w zakładzie. Liczenie się ze zdaniem podwładnych.
9. Dobre warunki pracy, sprawny sprzęt i narzędzia.

Jeżeli chodzi o doświadczenia, jakie człowiek zdobywa w wyniku pracy, na pewno mają wpływ na podniesienie jego statusu materialnego, a przez to na podwyższenie pozycji

w społeczeństwie, co niewątpliwie przyczynia się do poprawy jego samopoczucia, wzrostu poczucia własnej wartości oraz standardu życia. Praca jest czynnikiem kształtującym osobowość. Człowiek pracujący rozwija się, styka się z nowymi technologiami, systemami wartości reprezentowanymi przez ludzi z jego otoczenia. Praca stawia wyzwania, których realizacja pociąga za sobą często zmiany w myśleniu i postępowaniu człowieka. Praca wpływa na rozwój fizyczny człowieka, wyzwala inicjatywę twórczą aktywność tak myślową jak i czynnościową.

Nauczyciel wyjaśnia teraz uczniom, czym jest zawód i prosi o uzupełnienie testu pt. "Rozpoznawanie predyspozycji zawodowych"

Zawód jest zbiorem zadań w danej dziedzinie, do których wykonywania niezbędne są określone umiejętności, wiadomości i cechy osobowości. Różne zawody wymagają różnych predyspozycji. Ze względu na dominujące predyspozycje do wykonywania zawodu, możemy rozróżnić następujące grupy zawodów:

- × Polegające na kontakcie z danymi (informacjami),

Ogólnopolski program
podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych
w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych
i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów

Lider projektu



Partner projektu





- × Polegające na kontakcie z ludźmi,
- × Polegające na kontakcie z rzeczami,
- × Polegające na kontakcie z przyrodą.

Uczniowie przystępują do rozwiązania testu:

Test „Rozpoznawanie predyspozycji zawodowych”.

Przeczytaj każde zdanie, zastanów się i zaznacz punkty w tabeli odpowiedzi według następującego klucza:

2 pkt. - bardzo lubię

1 pkt. – lubię

0 pkt. – nie wiem

-1 pkt. – nie lubię

-2 pkt. – bardzo nie lubię.

Czy lubisz:

1. Naprawiać zepsute mechanizmy
2. Organizować zabawy dla dzieci
3. Gospodarować własnymi pieniędzmi
4. Hodować i pielęgnować kwiaty
5. Konstruować modele np. samolotów

Ogólnopolski program
podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych
w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych
i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów

www.naukaibiznes.pl

Lider projektu



Partner projektu





6. Opiekować się chorymi
7. Rozwiązywać zagadki matematyczne
8. Pracować na działce
9. Majsterkować
10. Pomagać rówieśnikom w nauce
11. Wprowadzać dane do komputera
12. Chodzić na długie wycieczki
13. Budować coś z drewna itp.
14. Organizować wycieczki
15. Rysować tabele, schematy, wykresy
16. Spędzać dużo czasu na wolnym powietrzu
17. Pomagać przy naprawie samochodu
18. Przebywać w towarzystwie przyjaciół
19. Rozwiązywać krzyżówki
20. Oglądać filmy przyrodnicze
21. Malować ściany w mieszkaniu
22. Bawić się z małymi dziećmi
23. Zapamiętywać np. numery telefonów, daty
24. Obserwować zwierzęta w zoo
25. Przygotowywać przetwory na zimę
26. Pomagać ludziom
27. Wypełniać formularze, ankiety, druki
28. Pomagać w pracach w gospodarstwie
29. Szyć na maszynie

30. Udzielać innym porad

Ogólnopolski program
podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych
w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych
i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów



31. Gromadzić i porządkować różne informacje
32. Opiekować się zwierzętami
33. Sprzątać mieszkanie
34. Opowiadać dzieciom bajki
35. Rysować plany budynków
36. Wykonywać zielniki
37. Montować urządzenia techniczne
38. Przekonywać innych
39. Pisać pamiętniki
40. Uprawiać ogródek
41. Myć naczynia
42. Wypowiadać się w imieniu innych
43. Pisać opowiadania
44. Obserwować ptaki

Rzeczy	Ludzie	Dane	Przyroda
1.	2.	3.	4.
5.	6.	7.	8.
9.	10.	11.	12.
13.	14.	15.	16.
17.	18.	19.	20.
21.	22.	23.	24.
25.	26.	27.	28.
29.	30.	31.	32.
33.	34.	35.	36.
37.	38.	39.	40.
41.	42.	43.	44.
RAZEM:	RAZEM:	RAZEM:	RAZEM:



Najwięcej punktów uzyskałem w grupie.....

Czy zawód, który wybrałeś i do którego wykonywania chciałbyś się przygotowywać w przyszłości jest zgodny z Twoimi predyspozycjami?.....

Zastanów się i spróbuj opisać pracę swoich Rodziców pod kątem wyżej analizowanych zagadnień. Pomoże Ci w tym zbudowanie mapy myślowej dla wybranego przez siebie Rodzica z hasłem przewodnim : „Obraz zawodowy mojej Mamy/mojej Taty”.

Nauczyciel przechodzi teraz do drugiej lekcji poświęconej etyce pracy i kodeksowi pracy.

Materiał pomocniczy do drugiej części zajęć:

Etyka to ogół norm moralnych przyjętych w danej zbiorowości społecznej. Zadaniem etyki zawodowej jest przede wszystkim regulowanie wzajemnych stosunków wewnątrz grupy zawodowej, np. solidarność zawodowa, wzajemna pomoc, przekazywanie wiadomości i umiejętności młodszym współpracownikom wchodzącym do zawodu, ale również określanie reguł postępowania przedstawicieli zawodu w stosunku do przedmiotu działalności zawodowej, np. dbałość o maszyny i narzędzia, poszanowanie godności klienta lub pacjenta.

We wszystkich relacjach między pracownikami oraz pracodawcą i pracownikami powinny dominować uczciwość, odpowiedzialność, rzetelność, takt, poszanowanie godności drugiej osoby oraz poszanowanie mienia. W firmach, w których zasady etyki są przestrzegane, lepiej układają się stosunki międzyludzkie, pracownicy chętniej angażują się w działania, wszyscy czują się odpowiedzialni za realizację wyznaczonych celów.

Nauczyciel rozmawia z klasą o konsekwencjach naruszania reguł etycznych przez osoby pracujące w różnych przedsiębiorstwach. Pyta uczniów, czy zetknęli się kiedyś z przejawami nierzetelnego wykonywania pracy, które miały bezpośredni wpływ na

Ogólnopolski program
podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych
w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych
i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów

Lider projektu

Partner projektu *ich*



samych jako klientów, konsumentów, odbiorców. Czy zakupili kiedyś produkt o niskiej jakości, zostali nieuprzejmie obsłużeni przez sprzedawcę, oszukani przez osobę wykonującą zlecenie, na przykład przez rzemieślnika wykonującego naprawę czy remont? Nauczyciel prosi uczniów o podanie znanych im z własnego doświadczenia przykładów zachowań pracowników, które przyniosły szkodę klientom. Każdy powinien być świadom swoich praw i obowiązków wynikających z zatrudnienia oraz orientować się, gdzie można znaleźć przepisy prawne potrzebne do rozwiązania pojawiających się problemów. Podstawowym i najważniejszym źródłem prawa pracy jest Kodeks Pracy, czyli akt prawny, który reguluje wzajemne stosunki pracy między pracodawcami i pracownikami.

Nauczyciel prosi uczniów, aby, korzystając z przygotowanych materiałów na platformie e-learningowej (spis treści i wybrane fragmenty kodeksu pracy), postarali się wymienić jak najwięcej zasad, które zapamiętali po przeczytaniu tekstu. Nauczyciel ocenia, czy uczniowie są w stanie prawidłowo interpretować uregulowania kodeksu pracy.



Scenariusz lekcji 13 i 14

Praca w gospodarce rynkowej i sposoby przeciwdziałania bezrobociu. Poszukiwanie pracy.

CELE do zrealizowania na zajęciach:

- × Omówienie terminologii związanej z rynkiem pracy,
- × Zaprezentowanie problemu bezrobocia – rodzaje bezrobocia, analiza skutków i przyczyn,
- × Aktywne poszukiwanie pracy.

POTRZEBNY CZAS

Dwie godziny lekcyjne.

MATERIAŁY

- × Materiały pomocnicze do wykładu,
- × Dane na temat wielkości stopy bezrobocia w Polsce (slajdy, bądź wydruki ze stron internetowych),
- × Ćwiczenia,
- × Przykłady CV i listów motywacyjnych.



Przebieg zajęć:

Nauczyciel omawia temat związany z funkcjonowaniem rynku pracy, przedstawia, jakie podmioty można na tym rynku wyróżnić oraz zapoznaje ucznia z pojęciem bezrobocia i osoby bezrobotnej.

W gospodarce rynkowej na rynku pracy występują takie same zależności, jak na rynku dóbr i usług konsumpcyjnych. Towarem na rynku pracy jest praca, którą oferują pracownicy. Reprezentują oni zatem podaż na rynku pracy. Wielkość podaży pracy zależy od wielu czynników, ale najważniejszym z nich jest cena pracy, czyli płaca. Popyt na pracę zgłaszają na rynku pracy firmy, które poszukują pracowników.

Analiza ekonomiczna rynku pracy obejmuje przede wszystkim czynniki determinujące popyt na pracę (czyli zapotrzebowania na pracę zgłaszanego przez przedsiębiorstwa) oraz podaż pracy (ilość osób chętnych do pracy). To właśnie popyt na pracę i podaż pracy decydują o liczbie osób pracujących i liczbie bezrobotnych.

Popyt na pracę determinowany jest przez płace (koszt pracy dla przedsiębiorcy) oraz wydajność pracy pracowników. Im koszty pracy są niższe, a wydajność pracowników wyższa, tym dane przedsiębiorstwo może produkować taniej swoje wyroby, jest bardziej konkurencyjne, może rozwijać swoją produkcję i zatrudnić nowych pracowników (rośnie popyt na pracę).

Z kolei podaż pracy zależy głównie od czynników demograficznych tzn. od liczby osób w wieku produkcyjnym. Za osoby w wieku produkcyjnym uważa się w Polsce mężczyzn w wieku 18-64 i kobiety w wieku 18-59 lat. Na liczbę osób w wieku produkcyjnym wpływają uwarunkowania społeczno ekonomiczne oraz przepisy prawne decydujące, w jakim wieku pracownik przechodzi na emeryturę (np. w wielu krajach kobiety przechodzą na emeryturę w wieku 65 lat). Na podaż pracy wpływa również wysokość oferowanych płac (ludzie podejmują pracę tym chętniej, im wyższa jest oferowana im płaca) oraz preferencje poszczególnych osób dotyczące podziału swojego czasu na pracę i czas wolny. Z kolei zasiłki i świadczenia społeczne (alternatywne źródła dochodu) zniechęcają ludzi do podejmowania pracy.

Jednak w gospodarce narodowej nie wszyscy w wieku produkcyjnym mogą lub muszą pracować. W społeczeństwie część osób będących w wieku produkcyjnym nie pracuje np. z powodów osobistych (osoby wychowujące dzieci, osoby uczące się). O takich osobach mówimy, iż są bierne zawodowo. Natomiast dzieci oraz osoby starsze będące na emeryturze nie należą do ludności w wieku produkcyjnym.

W Polsce, w powszechnej opinii, rynek pracy kojarzy się przede wszystkim z problemem bezrobocia. Jednak nie każda osoba niepracująca jest bezrobotnym. Według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) za bezrobotnego uważa się taką osobę, która jest w wieku produkcyjnym, ale nie pracuje, poszukuje pracy oraz jest gotowa do podjęcia pracy.

Cechy te odróżniają osobę bezrobotną od biernej zawodowo.

Na rynku pracy oprócz dwóch podstawowych grup podmiotów, czyli pracodawców (osób, firm i instytucji, które zatrudniają pracowników) oraz pracobiorców (osób,



które wykonują swoją pracę na rzecz pracodawców), można wyróżnić jeszcze dwie inne grupy:

- × Samozatrudnionych, czyli prowadzących własną firmę, w której sami dla siebie stworzyli miejsce pracy i nie zatrudniają pracowników najemnych, a jedynie mogą z nimi współpracować członkowie rodziny, oraz
- × Bezrobotnych, czyli osoby, które pozostają bez pracy, poszukują jej, ale nie mogą jej znaleźć.

Nauczyciel pyta uczniów, czy potrafią podać definicje osoby bezrobotnej i czy wiedzą, czym jest stopa bezrobocia.

Bezrobotni to osoby w wieku produkcyjnym (w Polsce kobiety 18-59 lat, mężczyźni 18-64), które mogą i chcą pracować za daną stawkę płac, ale nie mogą znaleźć pracy.

Bezrobocie to stan w gospodarce, gdy liczba osób poszukujących pracy jest większa, niż liczba miejsc pracy.

Stopa bezrobocia (miernik wielkości bezrobocia) jest to stosunek liczby bezrobotnych do zasobów siły roboczej wyrażony w procentach.

Bezrobotni x 100%

Stopa bezrobocia = -----
Zasoby pracy (siły roboczej)

Uczniowie wykonują ćwiczenia, które mają na celu przybliżyć im pojęcie stopy bezrobocia.

Ćwiczenie 1.

Oblicz stopę bezrobocia w mieście X, jeśli jest tam 8 tys. bezrobotnych, a zasoby siły roboczej wynoszą 45 tys. osób.

Ćwiczenie 2.

Oblicz zasoby siły roboczej w mieście X, jeśli jest tam 7 tys. bezrobotnych i 37 tys. osób zatrudnionych.

Ćwiczenie 3.

Sprawdź w Urzędzie Pracy w swoim mieście, jaka jest ilość osób zatrudnionych i bezrobotnych, a następnie oblicz stopę bezrobocia.



Nauczyciel omawia z uczniami dane z ostatnich miesięcy, dotyczące stopy bezrobocia w województwach i prosi uczniów o skomentowanie danych, zadając przykładowe pytania:

- * Czy potrafią podać przyczyny, dlaczego w różnych województwach występują dosyć widoczne różnice w wielkości stóp bezrobocia?*
- * Co jest przyczyną spadku bezrobocia w kolejnych miesiącach?*
- * Co robi Państwo (Rząd), bądź może zrobić w celu likwidowania skutków bezrobocia i samego bezrobocia w Polsce?*

Miesiąc	Dane			
	== aktualne ==			
	2008-05	2008-06	2008-07	2008-08
dolnośląskie	10,2%	9,8%	9,6%	9,5%
kujawsko-pomorskie	13,5%	13,0%	12,8%	12,6%
lubelskie	11,6%	11,0%	10,8%	10,8%
lubuskie	12,1%	11,5%	11,5%	11,5%
łódzkie	10,0%	9,6%	9,3%	9,1%
małopolskie	7,6%	7,3%	7,1%	7,1%
mazowieckie	8,0%	7,6%	7,5%	7,4%
opolskie	9,9%	9,5%	9,2%	9,1%
podkarpackie	12,9%	12,6%	12,5%	12,4%
podlaskie	9,4%	9,1%	8,9%	8,9%
pomorskie	9,1%	8,7%	8,5%	8,2%
śląskie	7,6%	7,3%	7,0%	6,9%
świętokrzyskie	13,7%	13,4%	13,3%	13,4%
warmińsko-mazurskie	16,3%	15,7%	15,4%	15,5%
wielkopolskie	6,5%	6,2%	6,0%	5,9%
zachodniopomorskie	13,9%	13,2%	12,7%	12,6%



Rodzaje i przyczyny bezrobocia

Bezrobocie w gospodarce jest wywołane różnymi czynnikami. W zależności od przyczyn występowania wyróżnia się:

- × **bezrobocie strukturalne** wynika z nieaktywności struktury podaży siły roboczej i popytu na nią na rynku pracy. Wynikać może również z szybkich zmian strukturalnych zachodzących w gospodarce, za którymi nie nadąża szkolnictwo zawodowe i ogólne. Bezrobocie strukturalne występuje także, gdy zasoby kapitałowe są niewystarczalne dla zatrudnienia zasobów pracy,
- × **bezrobocie technologiczne** wynika z postępu technicznego, automatyzacji i mechanizacji procesów wytwórczych, które mają charakter praco oszczędny. Pojawia się, gdy tempo wzrostu gospodarczego jest niskie, a inwestycje mają charakter modernizacyjny, prowadząc do wzrostu i unowocześnienia produkcji przy spadku zatrudnienia,
- × **bezrobocie koniunkturalne** wywoływane jest spadkiem popytu konsumpcyjnego i inwestycyjnego, który powoduje zbyt małe wykorzystanie zdolności produkcyjnych przedsiębiorstw. Poziom popytu jest poddany stałym wahaniom cyklu koniunkturalnego, jakim podlega gospodarka. W fazach wysokiej koniunktury popyt rozszerza się i bezrobocie spada nawet do poziomu bezrobocia naturalnego,
- × **bezrobocie frykcyjne** jest rezultatem ruchu zatrudnionych na rynku pracy; dotyczy ludzi zmieniających zawód, pracę, przenoszących się do innej miejscowości,
- × **bezrobocie sezonowe** jest efektem wahań aktywności gospodarczej w różnych porach roku, spowodowanych zmianą warunków klimatycznych.

Przyczyny bezrobocia

- × likwidacja niektórych gałęzi przemysłu, np. górnictwa
- × zmniejszenie popytu na konkretne dobra czy usługi
- × ograniczanie produkcji
- × brak informacji o miejscach pracy
- × brak mobilności
- × przeniesienie zakładu do innego rejonu
- × niedostosowane do potrzeb rynku wykształcenia pracowników
- × zmiany w technologii
- × wysokie obciążenia fiskalne

Skutki bezrobocia

Ogólnopolski program
podnoszenia poziomu kompetencji kluczowych
w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych
i przedsiębiorczości dla uczniów gimnazjów



- × niewykorzystany nieproduktywny potencjał ludzki
- × znaczne koszty materialne związane z utrzymaniem bezrobotnych oraz służb zajmujących się ich problemami i obsługą
- × spadek dochodów rodzin, rozszerzenie się społecznych kręgów ubóstwa
- × degradacja psychiczna i moralna osób pozostających bez pracy (poczucie beznadziejności, pesymizm, uczucie społecznej bezużyteczności)
- × zjawiska patologii społecznej - alkoholizm, narkomania, przestępczość itd.
- × utrata kwalifikacji.

Ćwiczenie 4.

Rozpoznaj rodzaj bezrobocia. W miejsce kropek wstaw nazwę rodzaju bezrobocia.

- a) Osoby zatrudnione przy konserwacji kotłów centralnego ogrzewania mają pracę od wiosny do jesieni, zimą są bezrobotne.
- b) Producenci zwalniają pracowników, ponieważ sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstw się pogarsza.
- c) Pracownik zrezygnował z pracy, gdyż zmienia miejsce zamieszkania.
- d) Z powodu braku opłacalności zamknięto fabrykę, a zatrudnieni tam pracownicy zostali zwolnieni

Odpowiedzi:

- a) Bezrobocie sezonowe
- b) Bezrobocie koniunkturalne
- c) Bezrobocie frykcyjne
- d) Bezrobocie strukturalne

Druga część zajęć dotyczy tematu związanego z aktywnym poszukiwaniem pracy. Nauczyciel przedstawia uczniom sposoby na znalezienie pracy na obecnym rynku oraz instytucje wspierające osoby, które pracę chcą pozyskać.

Sukces, jakim będzie znalezienie satysfakcjonującej Cię pracy zależy przede wszystkim od Twojej aktywności. Im więcej różnych sposobów poszukiwania pracy wykorzystasz, tym większe prawdopodobieństwo jej znalezienia. Na początku ustal plan działania:

- × określ pracę, jaką jesteś zainteresowany – odpowiedz sobie na pytanie, co lubisz robić, w czym jesteś dobry, jakie wartości cenisz;
- × zastanów się, jaką wiedzę i umiejętności posiadasz;
- × naucz się jak szukać pracy – sprawdź, jakie sposoby szukania pracy mógłbyś wykorzystać;



- × jeśli jeszcze tego nie potrafisz – naucz się, jak pisać życiorys, list motywacyjny i jak zachować się podczas rozmowy kwalifikacyjnej;
- × na koniec – zastanów się, gdzie złożysz swoje CV oraz jak znajdziesz firmy, które byłyby zainteresowane Tobą jako pracownikiem.

Wśród samodzielnych sposobów poszukiwania pracy można wymienić:

1. Odpowiadanie na ogłoszenia o wolnych stanowiskach pracy zamieszczanych w mediach.

W większości dzienników ogólnokrajowych (np. „Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”) i regionalnych („Dziennik Wschodni”, „Dziennik Zachodni”, „Kurier Lubelski”) zamieszczane są ogłoszenia dotyczące wolnych miejsc pracy. Wiele z nich zawiera dokładne informacje na temat wymaganych kwalifikacji zawodowych i umiejętności. Rzecz w tym, że firmy na ogół podają w ogłoszeniach cechy kandydata idealnego. A o takiego na rynku pracy trudno. Zdarza się, że ci, którzy spełniają nawet wszystkie wymienione kryteria, z jakichś powodów, np. cech osobowości, wygórowanych wymagań, czy innej niż firmowa wizji pracy, są odrzucani. Wtedy sięga się po kandydatów, którzy co prawda nie do końca spełniają zapisane w ogłoszeniu oczekiwania, ale rekompensują to innymi cennymi dla pracodawcy umiejętnościami lub doświadczeniami. Korzystaj również z pism specjalistycznych i branżowych. Możesz znaleźć tam ogłoszenia tylko z określonego sektora, który Cię interesuje.

Audycje na temat rynku pracy nadają stacje radiowe, np. audycję „Znajdź pracę”. Telewizja Polska realizuje „Przystanek Praca”. Jest to program, który ma zachęcić ludzi do działania, wskazać im drogę do znalezienia pracy, pokazać sposoby, za pomocą których można osiągnąć sukces zawodowy. Program prezentuje również aktualne ogłoszenia o wolnych stanowiskach pracy.

2. Składanie aplikacji w firmach i instytucjach: listownie lub osobiście

To nie tylko źródło informacji, ale przede wszystkim metoda. Składając dokumenty aplikacyjne w wybranych przez siebie firmach lub instytucjach wyprzedzasz przyszłe oferty pracy. Próbuje dostać się do pracodawców i porozmawiać z nimi. Zostaw swoje dokumenty, przypominaj o sobie telefonicznie. Nie zrażaj się, jeśli nie odpowiadają. To sposób dla wytrwałych i odpornych na różne przeciwności.

3. Poszukiwanie pracy za pośrednictwem Internetu.

Internet staje się obecnie ważnym narzędziem poszukiwania pracy, także miejscem na zatrudnienie (tzw. telepraca). Jego rola zostanie omówiona oddzielnie.

4. Zamieszczanie własnych ofert pracy.



Własna oferta powinna zawierać następujące informacje: kto poszukuje pracy, jakiej pracy poszukuje, jak się z nim skontaktować. To, w jaki sposób osoba szukająca pracy opisuje siebie i swoje kwalifikacje, świadczy o tym, jak się ocenia. Oferta zamieszczona w prasie wymaga bardzo skrótowej formy: np. handlowiec, doświadczenie, prawo jazdy, komputer, angielski, tel. Najlepiej będzie, jeśli ogłoszenie umieścisz w czasopiśmie z Twojej branży. W przeciwnym razie możesz być narażony na otrzymywanie ofert od akwizytorów i firm, które żerują na poszukujących pracy.

Oferta zamieszczona na tablicy ogłoszeń może być obszerniejsza, ale jednocześnie zwięzła

i komunikatywna: np. młoda, ambitna, z 3 letnim doświadczeniem w pracy asystentki podejmie pracę z możliwością rozwoju i awansu. Kontakt pod numerem telefonu....

Gdy nie masz doświadczenia zawodowego, formułując ofertę skup się na:

- × cechach charakteru – brak doświadczenia i kwalifikacji trzeba zrównoważyć innymi atutami czyli sumiennością, pracowitością, dyspozycyjnością, łatwością nawiązywania kontaktów, chęcią podnoszenia kwalifikacji lub przyuczenia się itp.;
- × sprecyzowaniu rodzaju zajęcia jakie chciałbyś wykonywać.

Gdy masz zawód i chcesz zmienić pracę, formułując ofertę:

- × podaj zawód – jeżeli szukasz zajęcia w dotychczas lub poprzednio wykonywanym zawodzie, najlepiej zacznij od jego wymienienia;
- × podkreśl inne umiejętności lub kwalifikacje – kluczem powodzenia jest ich właściwy dobór; zamiast „dynamiczny, dyspozycyjny handlowiec z kontaktami w wielu branżach” napisz „Handlowiec z dużym doświadczeniem, dobrymi kontaktami w branży spożywczej lub pokrewnej”;
- × określ swoje oczekiwania – np. „Kadrowa ze znajomością prawa pracy, rozliczeń ZUS i podatków w dużej firmie, korporacji, etat”.

5. Praktyki, staże, wolontariat.

Są to istotne metody zdobycia doświadczenia zawodowego i mogą w wielu wypadkach zaowocować znalezieniem pracy. Stwarzają możliwość zaprezentowania się pracodawcy, jako wartościowy pracownik.

Poszukując pracy warto również skorzystać z pomocy, jaką oferują różnego typu instytucje

i firmy, do których zadań należy pośrednictwo pracy. Podobne funkcje pełnią imprezy polegające na kontakcie pracodawca – pracownik oraz kontakty prywatne.



- ✘ Agencje pracy tymczasowej szukają na zlecenie firm pracowników na określony czas. Może to być praca sezonowa, zastępstwo za chorego lub przebywającego na urlopie pracownika. Propozycje mogą dotyczyć pracy fizycznej lub wymagającej określonych kwalifikacji zawodowych, np. z zakresu prowadzenia biura lub księgowości. Z ofert takich agencji warto korzystać tylko wtedy, jeśli nie masz innych możliwości pracy. Dzięki pracy czasowej zdobędziesz doświadczenie, a z czasem może ona zamienić się w stałą.
- ✘ Agencje doradztwa personalnego lub agencje pośrednictwa pracy posiadają oferty, jakich aktualnie poszukują pracodawcy. Na ogół pośredniczą między pracodawcą, a pracobiorcą, zamieszczając ogłoszenia i prowadząc wstępną albo kompletną selekcję i rekrutację. Każda agencja posiada komputerowe bazy danych, w których możesz się zarejestrować. Umieszczenie własnych danych w bazie nie gwarantuje natychmiastowego zatrudnienia, jednak zwiększa prawdopodobieństwo znalezienia pracy. Wysyłając swoją ofertę zrób wstępne rozeznanie co do zakresu i jakości usług świadczonych przez daną agencję.
- ✘ Biura Karier działające przy wyższych uczelniach służą informacją oraz radą studentom i absolwentom. Pomagają im przejść z etapu nauki do poszukiwania zatrudnienia oraz prawidłowego funkcjonowania na współczesnym rynku pracy. Prowadzą doradztwo zawodowe, dostarczają informacji o rynku pracy, aktywnie poszukują i udostępniają oferty pracy stałej i czasowej oraz praktyk, organizują spotkania z pracodawcami.
- ✘ Lokalne organizacje społeczne, np. kluby, stowarzyszenia, organizacje młodzieżowe.
- ✘ Giełdy pracy organizowane są w sytuacji, gdy istnieje potrzeba spotkania pracodawcy z większą grupą poszukujących pracy, najczęściej w tym samym zawodzie.
- ✘ Targi pracy to spotkania większej ilości pracodawców i osób zainteresowanych podjęciem pracy, trwają 1 – 2 dni, oferują na specjalnych stoiskach zorganizowanych przez pracodawców różne miejsca pracy. Na targach i giełdach pracy zorientujesz się, jakiego rodzaju stanowiska firmy oferują, jakie mają wymagania oraz jak przebiega proces rekrutacji. Większość takich spotkań organizuje się dla studentów i młodych absolwentów, ale na targi może przyjść każdy.
- ✘ Urzędy Pracy (Powiatowe, Miejskie i Wojewódzkie) są miejscami, w których można zapoznać się z ofertami z najbliższej okolicy zamieszczanymi przez pośredników lub bezpośrednio pracodawców. Przy Wojewódzkich Urzędach



Pracy działają ponadto Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej umożliwiające, obok zapoznania się z aktualnymi ofertami pracy, także skorzystanie z pomocy doradcy zawodowego.

- × Różnego typu instytucje i organizacje aktywnego wspierania poszukiwania zatrudnienia (tzw. sklepy z pracą, biura i kluby pracy itp.), często wyspecjalizowane w pomocy określonym grupom społecznym, np. młodzieży, posiadają z reguły oferty zatrudnienia, prowadzą poradnictwo zawodowe (instruktaż na temat sposobów poszukiwania pracy, przygotowania dokumentów aplikacyjnych, zachowania podczas rozmowy kwalifikacyjnej, samozatrudnienia) oraz kursy i szkolenia umożliwiające dostosowanie swoich kwalifikacji do potrzeb rynku pracy.
- × Kontakty prywatne to jeden z bardziej skutecznych sposobów szukania pracy. Wynika to z faktu, że część pracodawców nie zgłasza wolnych etatów do prasy i urzędów pracy. Uzyskując od znajomych informację o wolnym miejscu pracy możesz dowiedzieć się najwięcej na temat charakteru danej pracy. Znając jej specyfikę łatwiej przygotujesz się do rozmowy z pracodawcą. Jeśli jest to możliwe, nazwisko, a może i osoba znajomego, może stać się hasłem do wprowadzenia do firmy, ułatwiając bezpośredni kontakt z pracodawcą. Ważne jest, abyś dokładnie określił, jakiej pracy poszukujesz. Nie możesz angażować wszystkich do szukania jakiegokolwiek pracy tylko po to, abyś później z większości ofert zrezygnował, ponieważ nie spełniają one Twoich oczekiwań lub nie odpowiadają kwalifikacjom.

Nauczyciel poleca uczniom stronę internetową, na której mogą zapoznać się z zasadami pisania życiorysu zawodowego oraz listu motywacyjnego

http://cv.pracanowo.pl/jakpisac_cv.php



Scenariusz lekcji 15 i 16 Polityka pieniężna i inflacja

SKRÓCONY OPIS LEKCJI

W czasie lekcji uczniowie zapoznają się z definicją pieniądza, inflacji i polityki pieniężnej. Poznają mechanizmy, za pomocą których inflacja wpływa na gospodarkę. Dowiedzą się, w jaki sposób polityka pieniężna oddziałuje na poziom inflacji.

CELE LEKCJI

- * zapoznanie uczniów z rolą pieniądza w gospodarce
- * wskazanie konsekwencji wynikających z inflacji
- * wyjaśnienie roli polityki pieniężnej i jej wpływu na wzrost gospodarczy

METODY REALIZACJI ZAJĘĆ

- * wykład,
- * dyskusja,
- * ćwiczenia

OCZEKIWANE REZULTATY

Po zajęciach uczeń:

- * rozumie pojęcia pieniądza, inflacji i polityki pieniężnej;
- * umie wyjaśnić, jakie znaczenie dla gospodarki ma pieniądz;
- * umie wymienić kilka mechanizmów oddziaływania inflacji na gospodarkę;
- * rozumie mechanizm oddziaływania polityki pieniężnej na inflację.

Potrzebny czas

2 godziny lekcyjne



Przebieg lekcji

Nauczyciel mówi uczniom, że przedmiotem lekcji będzie wyjaśnienie roli pełnionej przez pieniądz w gospodarce, a także sposobu, w jaki polityka pieniężna przyczynia się do wzrostu gospodarczego poprzez dbałość o stabilność tego pieniądza, czyli niską inflację.

Nauczyciel pyta uczniów, jak zdefiniowaliby pieniądz.

Pieniądzem może być każde dobro, które:

- * jest akceptowane przez ludzi, jako środek wymiany,
- * może służyć do gromadzenia oszczędności,
- * stanowi miarę cen w gospodarce.

*Nauczyciel prosi uczniów o przeczytanie poniższego materiału pomocniczego.
Jakie cechy i funkcje pieniądza opisuje ten tekst?*

Materiał Pomocniczy

„Wyspa Yap leży na Oceanie Spokojnym. Tradycyjnym środkiem płatniczym na tej wyspie było fei, kamienne koło o średnicy dochodzącej do 4 metrów. Koła miały otwór w środku, co ułatwiało ich transport. Ponieważ były one bardzo ciężkie, po zawarciu transakcji trzeba było włożyć dużo wysiłku fizycznego, aby zabrać pieniądze (fei) do domu. Z biegiem czasu ułatwiono posługiwanie się fei. Płatność nadal realizowana była za pomocą fei, z tym, że sprzedający otrzymywał nie kamienne koło, ale prawo jego posiadania. To znaczy koło znajdowało się nadal u nabywcy, z tym, że po zawarciu transakcji jego właścicielem był sprzedawca. Istotne stało się więc posiadanie kamiennego koła w sensie prawnym, a nie fizycznym. Było to możliwe dzięki wzajemnemu zaufaniu osób zawierających transakcje. Zaufanie to zostało poddane ciężkiej próbie. Podczas sztormu jedno ze szczególnie cennych kół zatono w oceanie. Ponieważ właściciel stracił to koło nie ze swojej winy, a przez przypadek, społeczeństwo tej wyspy postanowiło nadal respektować prawo posiadania tego kamienia. Wiele lat później, kiedy nie żył już nikt, kto widziałby ten kamień, prawo do niego nadal było przedmiotem transakcji, to znaczy pełnił on nadal funkcję pieniądza”.

Uczniowie prowadzą dyskusję na temat, czy są sobie w stanie wyobrazić, jak wyglądałoby codzienne życie, gdyby nie było pieniądza.



Nauczyciel podkreśla fakt, że bez pieniądza wymiana towarów i usług między ludźmi miałaby miejsce jedynie wtedy, gdy każda strona wymiany potrzebowałaby akurat towarów lub usług świadczonych przez drugą stronę.

Omówienie na poniższym przykładzie skutków takiej sytuacji:

Przykład 1

Wyobraź sobie, że masz 10 butelek Coca-Coli, które dostałeś za naprawę komputera w sklepie i chcesz wymienić część z nich na pizzę. Aby było to możliwe, sprzedawca pizzy musiałby potrzebować akurat kilku butelek Coli. Nawet, gdyby akurat tak się stało, musiałbyś najpierw ustalić, jaka jest wartość pizzy wyrażona w butelkach Coli, czyli ile jednego produktu powinieneś wymienić za drugi. Ponieważ ciężko byłoby Ci wymienić jedną pizzę za, na przykład, 2 i ¼ butelki Coli, ustalenie ceny stałoby się poważnym kłopotem. To samo dotyczyłoby oczywiście sprzedawcy pizzy, który musiałby wymieniać uzyskaną od Ciebie Colę na składniki potrzebne mu do przygotowania pizzy, na przykład mąkę, jajka, czy ser. Tego rodzaju problemy byłyby powszechne, gdyby w gospodarce nie istniał pieniądz. W takich warunkach rozwój gospodarczy byłby znacznie wolniejszy między innymi dlatego, że ludzie poświęcaliby więcej czasu na produkowanie we własnym zakresie towarów, które byłyby im potrzebne, a które, gdy jest pieniądz, nabywają bez kłopotu od innych. Na przykład zamiast starać się wymienić jakieś posiadane dobra na pizzę, robiliby ją sami. To prowadziłoby jednak do tego, że nie mogliby się w żadnej dziedzinie produkcji specjalizować. Bez specjalizacji nie byłoby natomiast postępu technicznego i rozwoju.

Pieniądz spełnia swoje funkcje: środka wymiany, jednostki do ustalania cen i środka przechowywania wartości jedynie wtedy, gdy charakteryzuje się stabilnością. Stabilność pieniądza oznacza stabilność cen.

Bazując na poniższym materiale pomocniczym nauczyciel prezentuje uczniom, jakie są skutki szybkiego wzrostu cen.

Materiał Pomocniczy

W sytuacji, gdy przeciętny poziom cen rośnie, ceny poszczególnych dóbr i usług w coraz mniejszym stopniu oddają ich faktyczną wartość. Jeśli np. w jednym miesiącu wzrosną ceny mleka, a w drugim ceny chleba nie oznacza to, że w pierwszym miesiącu mleko stało się więcej warte niż chleb. Po prostu producent mleka dopasował ceny szybciej niż piekarz. Gdy ceny zaczynają rosnać naprawdę szybko (np. o 50 proc. miesięcznie - mamy wtedy do czynienia z hiperinflacją) ludzie zaczynają szukać innych środków wymiany i przechowywania swoich oszczędności, gdyż ciężko jest im ocenić, ile dóbr mogą nabyć obecnie i w przyszłości za posiadane



pieniądze i jakiej ceny powinni żądać za swoją pracę, aby móc kupić to, co do tej pory.

Dla przykładu: w Niemczech w czasach hiperinflacji w latach 20-tych XX wieku ceny zmieniały się kilka razy dziennie, a pensje były wypłacane po trzy razy dziennie, aby można było za nie zrobić codzienne zakupy. Cena gazety wzrosła z 30 fenigów w styczniu 1921 r. do 100 marek w styczniu 1923 r., 2000 marek 1 października tego roku, 20000 marek 15 października i 70 mln marek 17 listopada! W takich warunkach pieniądź przestaje wypełniać swoje podstawowe funkcje i ludzie zaczynają szukać innych dóbr, które mogą go zastąpić (np. zagranicznych walut).

Trwały wzrost ogólnego poziomu cen ma poważne negatywne skutki gospodarcze nawet, gdy nie jest tak duży, jak w omawianym wcześniej przypadku.

Zanim nauczyciel przejdzie do omawiania tych konsekwencji przeprowadza z uczniami krótką dyskusję.

- * czy umieliby zdefiniować inflację;
- * czy inflacja ich zdaniem jest zjawiskiem pozytywnym, negatywnym, czy obojętnym dla gospodarki (poproś o uzasadnienie danego stanowiska);
- * na czym polega, ich zdaniem, rola polityki pieniężnej i jej wpływ na wzrost gospodarczy.

W razie potrzeby (w zależności od poziomu wiedzy uczniów) podaj definicję używanych pojęć takich, jak inflacja, polityka pieniężna i wzrost gospodarczy

Inflacja

Zgodnie z najpowszechniejszym podejściem inflację można zdefiniować jako długotrwały wzrost przeciętnego poziomu cen lub, alternatywnie, spadek siły nabywczej lub wartości pieniądza. W definicji tej należy podkreślić dwie kwestii. Po pierwsze, inflacja odnosi się do sytuacji, w której rośnie przeciętny poziom cen. Oznacza to, że wzrost nie musi dotyczyć wszystkich dóbr. Ceny niektórych towarów i usług mogą wręcz spadać. Inflacją nie jest natomiast sytuacja, w której rośnie cena jednego dobra w relacji do ceny innych dóbr. Tego rodzaju zmiany cen są bowiem powszechne i występują także w sytuacji, w której ogólny poziom cen jest stabilny (zostanie to bardziej szczegółowo omówione w Przykładzie 2). Po drugie, wzrost przeciętnego poziomu cen musi utrzymywać się przez kolejne okresy. Zgodnie z tym inflacji nie stanowi np. okresowy wzrost cen na owoce i warzywa, po którym następuje ich spadek. W odwrotnej sytuacji, tzn. długotrwałego spadku przeciętnego poziomu cen, mówimy o deflacji.

Polityka pieniężna

Polityka pieniężna to zespół działań podejmowanych przez bank centralny, kształtujących uwarunkowania monetarne i finansowe gospodarki, mających na celu utrzymanie stabilności cen.

Następnie na podstawie poniższego tekstu omawiane są główne konsekwencje inflacji dla gospodarki. Należy zwrócić szczególną uwagę na to, aby uczniowie zrozumieli prezentowane przykłady i zrozumieli ich główne przesłania.



Materiał pomocniczy

Zgodnie z wynikami badań przeprowadzonych przez Stanleya Fischera, wieloletniego wiceszefa Międzynarodowego Funduszu Walutowego, i Franco Modiglianiego, laureata nagrody Nobla z ekonomii, inflacja szkodzi poprawie warunków życia ludzi aż na 25 sposobów. Jej negatywny wpływ jest duży nawet w sytuacji, gdy wzrost przeciętnego poziomu cen w gospodarce jest niższy niż 10 proc. rocznie. Dlaczego inflacja jest tak szkodliwa?

Po pierwsze, wysoka inflacja powoduje, że zmiany cen przestają informować o zmianie zapotrzebowania na poszczególne towary i usługi. Ceny jednych dóbr rosną bowiem w innym tempie niż innych, co powoduje, że przestają odzwierciedlać rzeczywistą wartość tych dóbr postrzeganą przez konsumentów. W efekcie przedsiębiorcy nie są w stanie poprawnie ocenić, czy zmiana ceny na produkowane przez nich dobro jest efektem zmiany popytu, czy też działania inflacji. Jeśli wzrost cen uznają za oznakę wzrostu popytu i podejmą inwestycje, poniosą straty, gdyż zwiększona produkcja nie znajdzie nabywcy, a koszty inwestycji nie zwrócą się. I odwrotnie: jeśli zmiany cen wynikające ze zmiany popytu na dane dobra odczytają jako efekt inflacji, nie zwiększą produkcji i nie podejmą inwestycji, co w obu przypadkach zmniejszy ich przyszłe zyski. Można to wyjaśnić na następującym przykładzie:

Przykład 2

Firma X zajmuje się produkcją lodów na patyku. Oprócz niej bardzo podobne lody dostarcza na rynek jeszcze wiele firm. Właściciel firmy zaobserwował, że w ciągu kilku miesięcy ceny lodów na patyku wzrosły o 10 proc. Rozważmy dwa przypadki:

- ✦ Ponieważ właściciel na bieżąco śledzi dane gospodarcze oraz ceny surowców do produkcji lodów, wie, że ceny innych produktów są stabilne. Stwierdza więc, że przyczyną wzrostu ceny lodów jest to, że coraz więcej ludzi je kupuje. Oczekuje, że jego zyski ze sprzedaży lodów wzrosną, stąd też podejmuje decyzję o zakupie drugiej taśmy do ich produkcji.
- ✦ Właściciel zauważył, że co prawda ceny surowców do produkcji lodów są stabilne, lecz inflacja w całej gospodarce wzrosła do poziomu 12 proc. Nie wie więc, czy w kolejnych miesiącach dostawcy surowców nie podniosą cen. Wtedy nie opłacałoby mu się zwiększać produkcji, gdyż wzrost cen lodów wcale nie oznacza, że będzie mógł sprzedać ich więcej i z większym zyskiem. Odkłada więc decyzję o zakupie nowej taśmy produkcyjnej do czasu, aż będzie mógł ocenić opłacalność produkcji przy nowych cenach surowców.

Po drugie, inflacja rodzi poważne konsekwencje finansowe dla ludzi i przedsiębiorstw na skutek interakcji z systemem podatkowym. Obciążenia podatkowe są bowiem naliczane na podstawie nominalnych, a nie realnych (czyli uwzględniających zmianę cen) wielkości, co powoduje, że im wyższa inflacja, tym wyższe realne podatki. Jak to działa? Istnieje wiele możliwych mechanizmów, oto najistotniejsze z nich:

- ✦ Osoba, która oszczędza pieniądze np. w postaci lokaty bankowej jest zobowiązana w Polsce do uiszczenia podatku od otrzymanych odsetek. Podatek jest jednak naliczany na podstawie nominalnej wartości odsetek, nie



zaś wartości realnej, czyli uwzględniającej wzrost cen w okresie, za który otrzymaliśmy odsetki. W konsekwencji wyższa inflacja powoduje, że naliczany od uzyskanych odsetek podatek „zabiera” większą część realnych zysków. Można to przedstawić na następującym przykładzie:

Przykład 3

Grzegorz wpłacił 100 zł na swoje konto lokacyjne w banku. Wpłacając mógł za nie kupić 100 sztuk lodów na patyku. Bank zaoferował mu odsetki w wysokości 5 proc. za roczną lokatę. Na koniec roku Grzegorz otrzymał 5 zł z odsetek, jednak musiał zapłacić od nich 20 proc. podatek. W efekcie ze 100 zł wpłaconych na rok otrzymał 104 zł. Ponieważ w całym roku ceny były stabilne (tzn. inflacja wyniosła 0 proc.) Grzegorz uzyskał realny zysk ze swych oszczędności równy 4 lodom na patyku. W kolejnym roku Grzegorz znowu wpłacił 100 zł na roczną lokatę. Na koniec roku otrzymał tym razem 15 proc. odsetek, gdyż inflacja w tym roku wyniosła 10 proc. Realne (czyli po odjęciu inflacji) odsetki wyniosły, jak i w roku poprzednim, również 5 zł. Jednak od 15 zł otrzymanych odsetek nominalnych ($15\% \times 100$ zł) musiał zapłacić 20 proc. podatku, w efekcie zostało mu 12 zł (15 zł – 15 zł \times 20%). Ponieważ cena lodów na patyku wzrosła o 10 proc. (podobnie jak przeciętne ceny w gospodarce) Grzegorz mógł za uzyskane odsetki kupić mniej niż 102 lody (112 zł/ $1,1$ zł). Uzyskany przez niego realny (wyrażony w lodach) zysk po uwzględnieniu podatku spadł w porównaniu do tego, który otrzymał w zeszłym roku.

Spróbuj obliczyć, ile wyniosłby realny zysk Grzegorza w sytuacji, gdyby inflacja wyniosła 15 proc., oferowane przez Bank odsetki 20 proc., a cena lodów wzrosłaby również o 15 proc.

Wszystkie powyższe, jak i inne niewymienione tu mechanizmy, powodują, że inflacja nakłada na ludzi i przedsiębiorstwa dodatkowy, niewidoczny bez dokładniejszego przyjrzenia się, podatek. Ma on negatywne skutki dla wzrostu gospodarczego, gdyż zniechęca ludzi do pracy i oszczędzania, a przedsiębiorstwa - do podejmowania nowych inwestycji.

Po trzecie, wyższa inflacja powoduje konieczność częstszej zmiany cen towarów i usług. Każda zmiana ceny oznacza natomiast pewne koszty, zwane w ekonomii „kosztami menu”. Przy zmianach cen konieczne jest np. wydrukowanie nowych ulotek reklamowych, wprowadzenie nowych cen do baz danych, wydrukowanie nowych cenników itd. Jak wskazują badania, koszty te mogą stanowić istotne obciążenie dla firm. Dlatego też przedsiębiorcy raczej nie zmieniają cen często i o małe kwoty. Na przykład cena chleba nie rośnie co tydzień o 2 grosze, lecz raz na dziesięć tygodni o 20 groszy. Jeśli jednak inflacja byłaby na tyle duża, że w ciągu tych dziesięciu tygodni cena chleba zmieniałaby się o 2 zł, to prawdopodobnie taka podwyżka zostałaby rozłożona na kilka części, a więc spowodowała wyższe koszty.

Po czwarte, jak wskazują liczne badania naukowe, inflacja jest związana z niepewnością dotyczącą przyszłego poziomu cen. Im wyższa jest inflacja, tym



trudniej, zarówno przedsiębiorcom, jak i konsumentom, przewidzieć przyszły poziom cen.

Rosnąca niepewność co do przyszłych cen wywołuje co najmniej trzy poważne skutki:

- * pożyczkodawcy (szczególnie banki) chcą zrekompensować sobie ryzyko wynikające z niepewności co do przyszłego poziomu cen; w efekcie wzrośnie poziom żądanego przez nie oprocentowania za pożyczone pieniądze; wyższe oprocentowanie spowoduje, że przedsiębiorstwa będą rozpoczynały mniej nowych inwestycji, gdyż nie wszystkie będą się opłacać przy wyższym koszcie kredytu; niższe inwestycje oznaczają natomiast wolniejszy wzrost gospodarczy dziś i w przyszłości;
- * udzie, obawiając się rosnących cen, rezygnują z form oszczędzania, które mogą nie w pełni rekompensować straty wynikłe z inflacji; będą na przykład chętniej kupowali ziemię, czy dzieła sztuki, wycofując lokaty terminowe z banków; w efekcie banki będą dysponowały mniejszą ilością środków na kredyty, co spowoduje wzrost ich oprocentowania; to natomiast będzie miało takie same skutki jak poprzedni mechanizm.
- * przedsiębiorstwa, nie potrafiąc trafnie przewidzieć przyszłego poziomu cen, będą mniej skłonne do zawierania długoterminowych umów handlowych lub też będą je zawierały na krótszy okres; długoterminowe umowy dają im natomiast pewność, że to, co wyprodukują, znajdzie zbyt; to natomiast powoduje, że przedsiębiorcy są bardziej skłonni do podejmowania nowych inwestycji.

Ze względu na te negatywne konsekwencje istotne jest, aby inflacja była utrzymywana na niskim poziomie. Tylko wtedy pieniądź może dobrze wypełniać swoje podstawowe funkcje. Stąd też zadaniem polityki pieniężnej jest utrzymywanie niskiej i stabilnej inflacji. Pieniądź nie jest jednak magicznym środkiem, który może podnieść dobrobyt i dać ludziom pracę. Na dobrobyt trzeba zapracować, a stabilny pieniądź jest tylko narzędziem wspierającym rozwój. Jak trafnie ujął to Milton Friedman, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii, jeśli gospodarkę wyobrazimy sobie jako maszynę, pieniądź odgrywa w niej jedynie (i aż) rolę smaru, który gwarantuje, że maszyna funkcjonuje bez tarć i nie psuje się. Rolą polityki pieniężnej jest więc dbanie o to, aby maszyna była dobrze naoliwiona.

Nauczyciel rozda uczniom teksty, które jednocześnie pojawią się w scenariuszu scenki zaprezentowanej na platformie e-learningowej. Na podstawie wypowiedzi uczniowie będą mieli za zadanie wypełnić tabelę zamieszczoną poniżej.

Pani Emerytka: Zaledwie dwa lata temu jedzenie, czynsz i moje lekarstwa zabierały około 60% mojego dochodu. Miałam pieniądze na prezenty dla moich wnuków oraz na inne drobne przyjemności. Teraz ceny wszystkiego tak poszły w górę, że muszę przeprowadzić się do mniejszego mieszkania, a moje rachunki za żywność i lekarstwa kosztują fortunę.

Z prezentów i przyjemności musiałam w ogóle zrezygnować, jedyne na co mnie stać to ciasteczka domowej roboty dla moich wnuków.



Pan Producent: Koszty naszej działalności wzrosły niebotycznie. Siła robocza, surowce naturalne oraz wszystko inne jest o wiele droższe. Oczywiście zmusiło to nas do podwyższenia cen naszych produktów końcowych. Ponadto jest nam trudno robić plany długoterminowe. Ceny nowych dóbr kapitałowych – budowa zakładu, zakup nowych urządzeń powodują, że boimy się zwiększać nasze moce produkcyjne.

Pan Profesor: My nauczyciele nie dostajemy od razu wyższych pensji z tytułu wzrostu kosztów utrzymania. Z tego względu Pani Inflacja ciągle nas dogania, a my nie możemy przed nią uciec. Ponadto ciągle rosną koszty nauki w naszej szkole. Koszty te musimy przerzucić na naszych uczniów, co zagraża istnieniu szkoły.

Pani Kredytowa: Ja uważam, że Pani Inflacja nie niszczy naszej gospodarki. Nie kupuję niczego, czego nie można dostać na kredyt. Później, gdy zwracam pieniądze, nie są one już tyle warte co kiedyś. Dlatego uważam, że Pani Inflacja jest nam bardzo potrzebna.

Pani Pośrednik Nieruchomości: Inwestuję w nieruchomości. Kupuję dużo ziemi, trochę mieszkań, domów, które wynajęłam kilka lat temu, kiedy Pani Inflacja była jeszcze dzieckiem. Zawarłam z nią spółkę. Dzięki niej mój majątek jest wart kilka razy tyle, niż kiedyś, gdy zaczynałam go gromadzić.

Tabela do uzupełnienia:

Grupy społeczne, które tracą z powodu inflacji	Grupy społeczne, które zyskują z powodu inflacji
.....
.....
.....
.....